

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Mellan ideal och verklighet

- En fokusgruppstudie om föräldraskap och barnuppfostran

Socionomprogrammet: VT 07

C- uppsats

Författare:

Peter Belsing

Sarah Hallberg

Lazaros Kotsaparassidis

Handledare:

Per-Olof Larsson

Abstract

Titel: Mellan ideal och verklighet – *en fokusgruppstudie om föräldraskap och barnuppfostran*

Författare: Peter Belsing, Sarah Hallberg, Lazaros Kotsaparassidis

Nyckelord: föräldraskap, barnuppfostran, experter, förhållningssätt

Syftet med studien är att undersöka hur föräldrar förhåller sig till experter i media och i övriga samhället. Vi vill också ta reda på hur föräldrar reflekterar och resonerar kring sitt föräldraskap och sin barnuppfostran.

De frågeställningar som vi i studien ville undersöka var

- Hur förhåller sig föräldrar till experter i dels media men även i övriga samhället?
- Hur upplever och beskriver föräldrar sitt föräldraskap?
- Vilket förhållningssätt har föräldrar till sin barnuppfostran?

För att fånga in föräldrarnas tankar och uppfattningar kring föräldraskap och barnuppfostran användes strukturerade fokusgruppintervjuer som metod.

Studiens resultat handlar om vilka förhållningssätt föräldrarna har till experter, sitt föräldraskap och sin barnuppfostran. I resultatet framkom fem olika förhållningssätt som i sin tur uttryckte olika känslor av risk och olika strategier för att bemästra dessa känslor.

- Det kritiska förhållningssättet där föräldrarna lägger ansvaret på samhället och förmedlar känslor av ambivalens och frustration.
- Det positiva förhållningssättet där föräldrarna förmedlar känslor av optimism och tillförsikt samt upplever stöd och vägledning av experter i samhället.
- Det reflekterande förhållningssättet där föräldrarna uttrycker en ambivalens inför budskap och värderingar från samhället men trots denna ambivalens har en tilltro till sin egen förmåga som förälder.
- Det auktoritära förhållningssättet där föräldrarna inte uttrycker någon större ambivalens inför sin barnuppfostran utan beskriver tydligt hur regler och gränssättning är förutsättningarna för att det ska fungera.
- Det realistiska förhållningssättet där föräldrarna inte problematiserar sin barnuppfostran utan har en accepterande hållning.

Förord

Vi vill framföra ett stort tack till föräldrarna som ställde upp på våra fokusgruppintervjuer, samt till kontaktpersonerna som hjälpte oss med att hitta deltagare till studien och på så sätt kunde vi genomföra vår c-uppsats.

Vi vill även framföra ett särskilt tack till vår handledare Per-Olof Larsson för alla betydelsefulla tankar, fyndiga och roliga kommentarer och det goda stöd som vi fick i arbetet med vår uppsats. Du är guld värd!

Sist men inte minst vill vi även tacka alla de i våra familjer och de bland våra vänner som vid sidan av följt och stöttat oss under utbildningstiden och uppsatsarbetet.

Peter Belsing, Sarah Hallberg, Lazaros Kotsaparassidis

1 INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.2 AVGRÄNSNINGAR	2
1.3 VÅR FÖRFÖRSTÅELSE	2
1.4 LITTERATURSÖKNING	3
2 TIDIGARE FORSKNING	4
3 TEORETISKT PERSPEKTIV	7
3.1 ANVÄNDNING AV DE TEORETISKA BEGREPPEN	9
4 METOD	10
4.1 VAL AV METOD	10
4.1.1 Fokusgrupper	11
4.2 URVAL OCH MATERIALINSAMLING	14
4.3 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	15
4.3.1 Validitet	16
4.3.2 Reliabilitet	16
4.3.3 Generaliserbarhet	17
5 RESULTAT OCH ANALYS	19
5.1 INFORMANTBESKRIVNING	19
5.2 FÖRÄLDRAR OCH SYNEN PÅ EXPERTER	20
5.2.1 Den kritiska föräldern	20
5.2.2 Den positiva föräldern	22
5.2.3 Den reflekterande föräldern	23
5.3 FÖRÄLDRAR OCH SYNEN PÅ FÖRÄLDRASKAP	25
5.3.1 Det reflekterande förhållningssättet till föräldraskap	25
5.3.2 Det kritiska förhållningssättet till föräldraskapet	26
5.4 FÖRÄLDRAR OCH SYNEN PÅ BARNUPPFOSTRAN	28
5.4.1 Det auktoritära förhållningssättet till barnuppfostran	28
5.4.2 Det kritiska förhållningssättet till barnuppfostran	29
5.4.3 Det reflekterande förhållningssättet till barnuppfostran	30
5.4.4 Det realistiska förhållningssättet till barnuppfostran	32
6 SAMMANFATTANDE ANALYS	34
7 SLUTDISKUSSION	37
KÄLLFÖRTECKNING:	38
BILAGA 1, INFORMATION TILL FOKUSGRUPPDELTAGARE	40
BILAGA 2 OPERATIONALISERING AV BEGREPPEN	42
BILAGA 3, INTERVJUGUIDEN	43

1 Inledning

Att respektera ett barns vilja innebär inte alls att låta barnet alltid göra som det vill. Det innebär att alltid ta sig tid att lyssna till vad barnet säger och försöka förstå varför det säger så och vad det egentligen menar. Men som vuxna har vi sedan alltid ett ansvar för barnet som innebär att vi ibland måste säga nej och ibland kanske också genom att lyfta undan ett barn hindra det från saker vi inte tänker tillåta. Men vad ska man tillåta?

Lars H Gustafsson (citat i Johansson 2007, s.23).

Bäck-Wiklund och Bergsten (1997) beskriver hur vardagen och dess förutsättningar har förändrats sedan 1930-talet fram tills i dag. Från folkhemstraditionen under 50-talet, där man hyllade husmodern och mannen som familjeförsörjare, och under 70-talet när man propagerade att "kärnfamiljen" var död fram tills våra dagar då vårt samhälle beskrivs som en reflexiv tillvaro, där vi själva med hjälp av vald information formar våra högst individuella liv. Bäck-Wiklund & Bergsten beskriver också konflikten mellan ideal och verklighet för unga föräldrar idag. De menar att reflexiviteten och mångfalden av förebilder gör att många föräldrar känner sig ambivalenta inför sitt föräldraskap.

Enligt Giddens (1997) manar det massiva globala samt lokala informationsflödet individerna att om och om återskapa sin identitet och sina livsval, vilket innebär att människorna tvingas reflektera över sig själva och sina beslut på ett sätt som är helt nytt och typiskt för samhället idag. Giddens (ibid) säger att den senmoderna¹ världen är en "skenande värld". Med det menar han att de sociala förändringarna sker snabbare samt att deras påverkan är mer omfattande på sociala praktiker och påverkar individen på ett djupare plan. Han menar att vi lever i ett reflexivt, senmodernt samhället som innebär att individens identitetsskapande hela tiden rör sig mellan olika ställningstaganden till informationer från omgivningen.

Giddens tar upp de mekanismer som han anser ligger bakom det senmoderna samhällets dynamik. Först nämner han åtskiljandet av tid och rum. Med åtskiljandet av rum menar han delvis att människorna idag förflyttar sig efter behag och inte längre är bundna av en geografisk plats. Åtskiljandet av tid handlar bland annat om att den kunskap som förr förmedlades från mun till mun idag enkelt kan nås via media och Internet, oberoende tiden. Författaren menar även att denna förändring eller som han kallar det; tömning av begreppet tid och rum, är en avgörande process för i sin tur förändringen av sociala institutioner. Han kallar dessa förändringar för en "urbäddning", helt enkelt att det sker en frikoppling av den tillgängliga strukturen.

En "urbäddning" som speciellt intresserar oss är det som Giddens kallar för "expertsystem". Expertsystemet handlar om just tillgängligheten av tidigare dolda, och enkom för speciellt utvalda, kunskaper. Giddens beskriver att människorna idag möts och genomsköljs av råd och anvisningar från expertis på ett sätt som tidigare bara var förunnat ett selektivt urval. Återigen så tvingas vi att reflektera, revidera och omvärdera oss själva och våra uppfattningar. Utifrån detta ville vi se om och hur det senmoderna samhället som Giddens beskriver det, påverkar föräldrar och deras föräldraskap.

---

¹ Giddens använder sig av begreppen senmodernitet och högmodernitet samt modernitet för att beskriva vårt samhälle idag. Vi har valt att använda oss av begreppet senmodernitet för att förenkla läsförståelsen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur föräldrar förhåller sig till experter i media och i övriga samhället. Vi vill också ta reda på hur föräldrar reflekterar och resonerar kring sitt föräldraskap och sin barnuppfostran.

Frågeställningar:

- Hur förhåller sig föräldrar till experter i dels media men även i övriga samhället?
- Hur upplever och beskriver föräldrar sitt föräldraskap?
- Vilket förhållningssätt har föräldrar till sin barnuppfostran?

1.2 Avgränsningar

Till studien eftersöktes föräldrar som hade ett eller flera egna barn från tre års ålder upp till tolv år. Detta för att eftersträva att föräldrarna i undersökningen ska ha egen och aktuell erfarenhet av barnets uppfostran.

1.3 Vår förförståelse

När vi började vårt samarbete kring studien och inledningsvis skulle finna ett spännande ämne att belysa, gick diskussionerna höga och vi upptäckte att vi hade många åsikter och flera olika ämnen som vi brann för. Vi var tre stycken personer med tre olika bakgrunder och med tre olika livssituationer. Efter ett tag märkte vi att vi hade något gemensamt. Vi hade ett intresse för frågeställningar kring föräldraskap och vad det innebär att vara vuxen idag, i vårt samhälle och vad det egentligen är som vi förmedlar till våra barn. Vi hade olika erfarenheter kring föräldraskap. En av oss hade själv barn, en annan var styvförälder på halvtid och en tredje hade inte barn men skulle gärna vilja skaffa i framtiden.

Våra olika bakgrunder och erfarenheter kring föräldraskap och barnuppfostran hade trots våra skilda positioner vissa gemensamma nämnare. Något som var påtagligt var att vi alla tre hade flyttat från vår födelseort och i dag hade stora avstånd till våra egna föräldrar och rötter. Att ha sin närmsta familj på långt avstånd är givetvis något som kan bli svårt då man själv bestämmer sig för att bilda familj. Alla eventuella frågor samt oron och glädjen inför sitt barn kan vara svåra att hantera utan någon gedigen erfarenhet eller något stöd i rollen som förälder. Hur vet jag egentligen att jag som förälder ”gör rätt”?

I våra diskussioner blev vi nyfikna på ”hur gör egentligen andra”? Vi började fundera mer och mer på vad det är som hjälper oss att forma våra identiteter som föräldrar. Vilka normer och värderingar är det som vi föräldrar tar till oss och hur använder vi dessa normer och värderingar i vår egen barnuppfostran?

1.4 Litteratursökning

För att få material till vår undersökning använde vi oss av Kurs- och tidningsbiblioteket (KTB), Institutionsbiblioteket (IDA), Libris, Google *Scholar* för både svenska och engelska artiklar, samt Social services abstracts för engelska artiklar. Svenska sökord som vi använde i vår informationssökning var föräldraskap, barnuppfostran, föräldraskap och media samt föräldraskap och barnuppfostran. Engelska sökord som vi använde i vår informationssökning var edutainment, parenthood, parenthood and media samt parenthood and bringing up children.

2 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen som vi valt att presentera belyser Föräldraskapet i det senmoderna samhället, Synen på barnuppfostran och Expertråd i media. Den tidigare forskningen som vi redovisar här berör vår undersöknings syfte och frågeställningar, samt kompletterar studiens teoretiska perspektiv.

Föräldraskap i det senmoderna samhället

Bäck-Wiklund och Bergstens (1997) perspektiv i sin studie var familjelivet, och hur män och kvinnor i småbarnsfamiljer förhandlar fram sina egna identiteter samt hur de fördelar ansvar och arbete. I sin studie har författarna använt begreppen familjekultur samt förhandling. Det första begreppet definierade de utifrån människors olika uppfattningar och tolkningar av verkligheten, det kollektiva medvetandet och samspelet mellan den kulturella, sociala och individuella nivån (ibid.) Begreppet förhandling berörde individens reflexivitet och egna erfarenhet som grund för just förhandling. Resultatet i deras studie berörde bland annat den upplevda tidsbristen. Det var enligt författarna ett centralt tema i samtliga intervjuer. Tidsbristen handlade om föräldrarnas frustration över att inte räkna till och vara den förälder som de i sitt ideal ansåg att de borde vara. Frustrationen handlade också om kravet att inte bara förstå sitt barns behov och önsningar utan även att svara upp mot de krav som samhället och den sociala omgivningen ställer.

Ett annat drag var benägenheten att se sitt barn som ett ”görbarhetsprojekt”. Detta leder till att barnet får manifesteras föräldrarnas livsprojekt och att synen på ”att allt är möjligt om du bara vill” präglar dagens föräldraskap och barnuppfostran. Synen på det lyckade barnet var också en del i resultatet av Bäck-Wiklund och Bergstens studie. Det var viktigt att barnet utvecklades till en trygg och självständig samhällsmedborgare (ibid.). Parallellt med dessa visioner fanns också det dåliga samvetet, och då främst hos mödrarna. Bäck-Wiklund och Bergsten menar att ”skillnader mellan föräldraideal och vardagslivets realiteter är en viktig anledning till att kvinnorna har dåligt samvete” (ibid, s124). De fann också att det dåliga samvetet i mångt berör det egna förhållningssättet gentemot barnen.

Bäck-Wiklund och Bergsten skriver att: ”Reflexiviteten och mångfalden av förebilder gör att unga föräldrar känner sig ambivalenta inför föräldraskapet. Den traditionella bilden av föräldrarna som i enighet uppfostrar sina barn möter den egna upplevelsen av föräldraskapet som ett individuellt och könsspecifikt görbarhetsprojekt karaktäriserat av tidsbrist-, effektivitets- och kvalitetskrav” (ibid, s.126).

Synen på barnuppfostran

Andersson & Wiklund har i sin studie (2001, s.4) *barnuppfostran utan regler – mammans syn på uppfostran* haft som syfte ”att ge en bild av mammors föreställningar om vad det är som gör att de uppfostrat sitt barn på ett visst sätt, vem man talar med när det gäller problem i uppfostran av små barn och vad man använder sig av för forum för att få stöd och råd när det gäller barnuppfostran”. Författarna genomförde sex stycken intervjuer med mammor. I sina resultat kom de fram till att mammorna idag påverkas av

det senmoderna samhället i form av reklam och bilder och genom detta försöker mammorna uppnå ”den goda modern” som uppfostrare (ibid, s.25). Många gånger upplevde även mammorna att de inte hade möjlighet att utforma sitt eget liv, utan barnen bestämde över deras tillvaro.

Gunilla Dahlberg (1993, s.89f) redogör för den så kallade Basun – studien. I studien observerades och intervjuades 30 barn. Föräldrarna samt förskolepersonalen intervjuades. I resultaten kom man fram till att det fanns två uppfostringsmetoder bland föräldrarna, vilka var; ”här – och – nu orientering” och ”projektorientering”. I här – och – nu orientering försökte föräldrarna finnas där för sina barn, samtidigt som de tyckte att barnen ska kunna ta egna initiativ och klara saker på egen hand. Förutom detta sätter här föräldrarna tydliga gränser om vad de anser vara rätt och fel och betonar vikten om att ”barn får vara barn – tids nog blir de stora” (ibid, s.91). De projektorienterade föräldrarna var mer angelägna om att planera aktiviteter för sina barn, samt försökte hela tiden föra en diskussion, förhandla och argumentera med sina barn och på så sätt förbereda dem för framtiden. Här har också föräldrarna intagit en mer psykologiskt ställning om vad barnen behöver för sin utveckling och ser ”på vardagslivets problem som en möjlighet till barnets kompetens” (ibid, s.92). Föräldrarnas tanke med denna uppfostringsmetod är att ge barnen förståelse om olika perspektiv så att barnen senare i livet ska själv kunna värdera olika situationer och fatta sina egna beslut.

Expertråd i media

Näslund har i sin studie (2006, s.4) haft som syfte att ”ta reda på hur barn och vuxna uppfattar den mediepedagogiska framställningen samt vilka uppfostringsmetoder som förmedlas i nannyprogrammen Nannynjouren i TV3 och Supernanny i TV4”. Samtidigt ville hon ta reda på vad det var i programmen som lockade, i synnerhet barnen, att titta. För att genomföra sin studie använde Näslund fokusgruppsintervjuer. Hennes fokusgrupper bestod av föräldrar samt barn mellan nio och tolv år. Hon drog slutsatsen att de vuxna som deltog i studien tyckte att nannyprogrammen var intressanta och erbjöd tips och hjälp med att lösa olika situationer som uppstod i hemmet. De vuxna tycktes känna igen sig i de förhållandena där föräldrarna i programmet tog ställning till. De vuxna tyckte även att nannysarna ibland idiotförklarade föräldrarna, när de tilltalade dem på liknade sätt som barnen. Barnen i sin tur tyckte att nannyprogrammen var ”roliga” att se på, samtidigt som majoriteten av barnen upplevde nannysarna som lite hårda och de yngsta informanterna uttryckte en rädsla för att nannysarna skulle dyka hem till dem.

Thomas Johansson beskriver i sin bok *Experthysteri – kompetenta barn, curlingföräldrar och supernannies* (2007, s.9ff) om ”Familjeexperternas tankar om, synsätt på och framställningar av begreppet familj [...] vilken bild av föräldraskap, uppfostran, barndom, utveckling, pedagogik och annat återges och sprids i populärpsykologisk familjelitteraturen och i populära tv-program”. Föräldrarna i dagens samhälle menar Johansson har allt mer blivit beroende av den uppsjö av expertis som finns att tillgå och rådfrågar experterna, för att få hjälp med att uppfostra sina barn.

Samtidigt är det viktigt att, då det inte finns någon "homogen" expertkultur, se till att experterna blir granskade. Johansson (ibid) anser att:

Det som förmedlas i självhjälpslitteratur är olika förhållningssätt till jaget och det egna livsprojektet. Det handlar om en systematisk genomgång och självanalys, där livet som helhet utsätts för den terapeutiska blicken, det vill säga en blick som granskar, värderar, tolkar och drar visa slutsatser om psykisk hälsa respektive ohälsa. Åtgärderna består ofta av att individen får lära sig en rad kognitiva tekniker, sätt att tänka kring självet och i detta fall föräldraskapet (s.132).

Samhället idag ställer allt större krav på föräldrar (Johansson 2007). Föräldrarna förväntas vara informerade om vad det innebär att vara förälder, samtidigt som de ska vara engagerade och demokratiska. Det räcker inte att "bara vara där", man ska även ha en genomtänkt strategi (ibid, s.166). Författaren menar att dagens föräldrar är väl medvetna om att synen på hur man bör uppfostra sitt barn ständigt förändras, att det kommer nya teorier om barnuppfostran och att detta påverkar för hur man ser på familjen. Många experter varnar om allt fler projektföräldrar, som till varje pris vill ta vara på sina barns "begåvningar och förmågor" (ibid). Därför är det viktigt för föräldrarna att "kunna välja, sortera och värdera olika typer av information" (ibid, s.156).

I sin bok "*Makeovermani*" (2006, s.15ff) visar Thomas Johansson att det idag erbjuds ett aldrig sinande flöde av böcker, tidningar, tv-program och nätbaserad rådgivning. Vi lever i en självhjälpskultur där det är upp till individen att med hjälp av sin omgivning och media - experter lösa sina existentiella problem. Han menar även att olika pratprogram så som såpoperor, och filmer låter oss ta del av hur människor förhåller sig både till sig själva och till andra (ibid, s.215).

Gemensamma drag i ovanstående forskning är att de alla berör temat föräldraskap. Ytterligare en sak är att forskningen beskriver en ambivalens och problematiserar föräldraskapet. Enligt den tidigare forskningen finns det en svår balansgång mellan ideal och verklighet, och detta frammanar dels ett dåligt samvete hos föräldrarna, men också olika förhållningssätt till föräldraskapet.

3 Teoretiskt perspektiv

Giddens (1997) beskriver ”jaget som ett reflexivt projekt” och menar att vi idag lever i ett samhälle där självidentiteten, dvs. vår upplevelse av oss själva, är något som hela tiden måste skapas i interaktionen med andra samt vår omgivning.

Frågan ”hur ska jag leva”? måste besvaras genom dagliga beslut om hur jag ska uppträda, vad jag ska ha på mig och vad jag ska äta. Valmöjligheterna är idag närmast oändliga och för att förhålla oss till dem måste vi ständigt reflektera över dels all information vi tvingas ta del av men även vilka beslut vi väljer att fatta. Enligt Giddens riskerar individen i det senmoderna samhället att utveckla en osäkerhet där hon bara känner sig trygg i sin självidentitet då andra erkänner hennes beteende som adekvat eller passande.

En stor del av den information vi idag tar del av får vi från olika mediala sammanhang. Budskapet och alternativen till ”vem du bör vara” kan enligt Giddens (ibid) presenteras i form av informationskanaler så som dagstidningar, radio, Internet, och tv men också genom kunskapsmässig expertis så som läkare, rådgivare och terapeuter. Han benämner dessa olika sammanhang som ”expertsystem” och menar att expertsystemen har till syfte att lotsa oss rätt i det stora flöde information som erbjuds i vårt samhälle idag. Ett annat syfte är att de skapar en form av trygghet, eller garanti för att ”om du följer våra råd kommer det att gå bra”. Vill man dra liknelsen riktigt långt kan man undra om mediala expertsystem idag har blivit vår tids religion. För att expertsystem ska fylla sin funktion menar Giddens (1996) att det måste finnas en tillit till dem. Enligt honom handlar just tillit om att våga tro utan att veta. Vi kan alltså välja att lita på det som expertsystemen idag visar oss i exempelvis media, utan att egentligen ha någon egen eller bevisad empirisk erfarenhet av om det faktiskt skulle vara sant. Giddens (ibid, s.274) beskriver det senmoderna samhället som de moderna institutionernas nuvarande utvecklingsfas, som kännetecknas av en radikaliserings och globalisering av modernitetens grunddrag. Vidare skriver han (ibid, s.12) att det senmoderna samhället innefattar många risker som tidigare generationer inte behövde konfrontera.

All information och alla valmöjligheter vi ges idag, av bland annat media, skapar en medvetenhet om inte bara nutiden, utan även framtiden. Enligt Giddens (ibid) måste vi hela tiden kalkylera med olika risker. När vi tar del av information som egentligen inte beskriver eller handlar om just ”min” privata situation, uppstår en medvetenhet om hur det ”skulle kunna vara”. Detta leder till att vi börjar kalkylera med en risk, eller potentiell utveckling, som ännu inte ägt rum. Vi behöver alltså reflektera över oss själva och vilka val vi gör. Vår tillit till expertsystem kan ses som en enkel och adekvat lösning till allt det där onämnbare, som eventuellt kan inträffa.

Anledningen till att vi gör dessa val av tillit handlar enligt Giddens (ibid) om vårt behov av ontologisk trygghet. Ontologisk trygghet är känslan av att det finns en kontinuitet och ordning av händelserna inklusive sådana som inte befinner sig inom direkt synhåll för individen (ibid, s.275). Giddens skriver vidare att känna sig ontologiskt säker innebär att man på ett omedvetet plan och en praktisk medvetandenivå har svaren på de fundamentala existentiella frågor som alla människor ställer på ett eller annat sätt (s.61).

För att sammanfatta det hela kan man säga med Giddens (1997) ord att:

Det sociala livets ”öppenhet” idag, pluraliseringen av handlingskontexter och mångfalden av ”auktoriteter” innebär emellertid att livsstilsval blir allt viktigare vid konstitutioneringen av självidentiteten och i den dagliga aktiviteten. Den reflexivt organiserade livsplanen blir ett centralt drag i struktureringen av självidentiteten, något som normalt förutsätter att man överväger risker, som är filtrerade genom kontakten med expertkunskaper (s.14).

Genom att utifrån Giddens förstå hur vi konstruerar vår identitet, och hur vi för att kunna göra detta tvingas att utveckla en tillit till så kallade expertsystem kunde vi skapa underlaget och frågeställningarna till vår undersökning.

Vi vill utifrån Giddens begrepp Identitet, Tillit och Risk se hur föräldrar idag reflekterar och skapar sitt föräldraskap och hur de ser på barnuppfostran. Till dessa begrepp har vi relaterat följande teman; Föräldraskap, Barnuppfostran, och Expertsystem (se bilaga 2).

Identitet

Giddens beskriver identitet som ”konstruktionen av jaget som ett reflexivt projekt” (1997, s.118). Med det menar han att en individ måste finna sin identitet bland alla de strategier och alternativ som erbjuds idag. Giddens säger även att vi tvingas i vårt senmoderna samhälle att ideligen reflektera över oss själva och valen vi ställs inför och i detta skapa och återskapa vår identitet. Identiteten är individens reflexiva tolkning av självet mot bakgrund av hans eller hennes biografi (ibid, s.276).

Tillit

Tillit kan definieras som förtroende för en persons eller ett systems pålitlighet (ibid). Giddens säger även att tillit behövs endast där det finns okunnighet och att villkoret för tillit inte är brist på makt- utan brist på fullständig information. Han menar att en effekt av vårt senmoderna samhälle är att vi ges så mycket information som i sin tur kan motsäga sig själv, att vi inte längre uppfattar något som självklart rätt eller fel. Denna ambivalens skapar en otrygghet som i sin tur tvingar oss att ”välja” tillit till exempelvis expertsystem. Tillit är även en förutsättning för att individen ska uppleva ontologisk trygghet.

Risk

Giddens påstår att vårt senmoderna samhälle med dess ständiga tillgång till information och kunskap skapar en medvetenhet om potentiella faror och risker. ”Risker handlar om framtida händelser – i relation till nutida praktiker” (ibid, s.142). Han menar att denna medvetenhet tvingar oss att ha en beredskap och ett förhållningssätt till en fiktiv framtid. Att leva i ett risksamhälle handlar om att ständigt ta ställning till möjliga händelseförlopp.

För att förhålla sig till senmodernitetens alla risker finns det enligt Giddens fyra olika anpassningsstrategier att tillämpa, vilka är (1996 s.127ff):

Pragmatiskt accepterande:

Det är ett förhållningssätt som har en koncentration på "att överleva". Det handlar här om att realistiskt delta på ett sätt som bibehåller fokus på vardagslivets uppgifter och problem och inte dra sig tillbaka från yttervärlden. Pragmatiskt accepterande leder till en avtrubning som ofta avspeglar en underliggande djup ångslan.

Bibehållen optimism:

Den är väsentligen ett förhållningssätt som innebär en fortsatt tro på det av försynen bestämda förnuftet trots alla de faror som hotar idag. Bibehållen optimism bygger på övertygelsen att det obundna rationella tänkandet och synnerhet vetenskapen är en källa till trygghet på sikt som inget annat kan mäta sig med.

Cyniska pessimismen:

Cynism är inte ligkiltighet. Cynism är ett sätt att mildra känslomässiga följder av ångslan genom att bemöta dem med humor eller världströtthet. Pessimism är inte en handlingsformel och i sina extrema former leder den bara till handlingsförlamning och modfärdighet. Cynismen tar udden av pessimismen i sin egenskap att vara känslomässigt neutraliserande och med sin dragning åt humor.

Radikala engagemanget:

Detta avser ett förhållningssätt präglad av praktisk protest mot det som uppfattas vara orsak till fara. De som har ett radikalt förhållningssätt menar att vi kan och bör samla oss för att antingen minska riskens inflytande eller övervinna den. Det är ett optimistiskt synsätt men är snarare förbundet med kamp än rationell analys och diskussion.

3.1 Användning av de teoretiska begreppen

Den process varigenom begreppen översätts till undersökningsvariabler och sedan till dessa konkreta frågor, brukar kallas för operationalisering (Andersson 1985, s.68). Vi har hämtat begreppen identitet, tillit och risk utifrån Giddens teorier om det senmoderna samhället och till dessa begrepp har vi relaterat följande teman; Föräldraskap, Barnuppfostran och Expertsystem. Därefter konstruerade vi diskussionsfrågor som vi menar kan kopplas till varje begrepp. Diskussionsfrågorna kom sedan att utgöra ett underlag till fokusgrupperna (se bilaga 2).

4 Metod

I metodavsnittet kommer vi att redogöra för undersökningens ansats, val av metod och vårt tillvägagångssätt i föreliggande studie. Vi kommer även att redogöra för urvalet och materialinsamlingen.

4.1 Val av metod

I studien ville vi fånga föräldrarnas tankar, föreställningar och uppfattningar om föräldraskap, barnuppfostran och experter. Vi ville få till stånd en fokusgruppdiskussion med föräldrarna i syfte att få dem att reflektera och med egna ord beskriva sina upplevelser kring just dessa teman. Vi har hämtat våra begrepp utifrån Giddens teorier om det senmoderna samhället och relaterade dessa till följande teman; Föräldraskap, Barnuppfostran och Expertsystem. Därefter konstruerade vi diskussionsfrågor som vi menade kan kopplas till varje begrepp. Diskussionsfrågorna kom sedan att utgöra ett underlag till fokusgrupperna (se bilaga 2).

Trost (2001, s.22) menar att om det gäller att förstå eller hitta mönster så ska man göra en kvalitativ studie. I kvalitativa metoder strävar man efter att nå kunskap om individens subjektiva upplevelser utifrån hennes egna ord, uttryck och meningsbeskrivningar (Larsson 2005, s.92).

Kvalitativ metod är således systematiserad kunskap om hur man går tillväga för att gestalta beskaffenheten hos något (Larsson 1994, s.164).

Larsson (2005, s.22ff) talar om att det finns flera angreppssätt och kunskapsvägar i den kvalitativa forskningen, vilka är:

Induktiv, som tar sin utgångspunkt i empirin, ifrån den undersökta personens perspektiv.

Deduktiv som är ett mer teorinära arbetssätt, där forskaren utformar undersökningen och studien efter ett eller flera teoretiska perspektiv.

Abduktion som kännetecknas av en sorts forskningens ”gyllene medelväg”, där man som forskare strävar efter en kombination av induktiva och deduktiva ansatser. Abduktion utgår ifrån empiri men belyses av teoretiska antaganden.

Patel & Davidson (1994) anser att i den deduktiva metoden med teorin som utgångspunkt ska all empirisk materialinsamling och bearbetning av detsamma tolkas och relateras till teorin. Vår studie är kvalitativ med deduktiv ansats och med fokusgruppintervjuer som metod.

4.1.1 Fokusgrupper

Fokusgrupper i allmänhet

Fokusgrupper är som kvalitativ metod och forskningsteknik användbar för att undersöka hur attityder, uppfattningar och tankar uttrycks i en grupp i förhållande till ett specifikt ämne (Wibeck 2000). Wibeck menar även att

Fokusgrupper är en form av fokuserade gruppintervjuer där en mindre grupp människor möts för att på en forskares uppmaning diskutera ett givet ämne med varandra (s.7).

Utgångspunkten i en fokusgrupp är kring ett ämne som forskaren finner intressant att belysa (Billinger 2005; Krueger & Casey 2000). I fokusgruppen framställs fakta genom gruppdiskussion och interaktion genom att deltagarna tillsammans diskuterar och konstruerar föreställningar och uppfattningar kring ett ämne (ibid).

Design och utformning av fokusgrupper

Under åren har det utvecklats ett antal tumregler som kan betraktas som standard för planerandet och formandet av fokusgruppstudier (Morgan 1997, s.34). Det finns en risk menar Morgan (ibid) att dessa tumregler låser forskaren i sin planering. Olika forskare har olika syn men enligt dessa regler bör fokusgrupper i allmänhet bestå av homogena grupper, där deltagarna inte bör känna varandra alltför väl. Fokusgruppintervjuerna kan också vara tämligen strukturerade med en betydande inblandning av moderatorn. Antalet deltagare i en grupp förväntas också vara mellan sex till tio stycken, och varje studie eller projekt bör bestå av tre till fem grupper (ibid). Wibeck (2000) rekommenderar antalet deltagare i en fokusgrupp till mellan fyra till sex personer per grupp.

Krueger & Casey (2000, s 26ff) anser att ett lämpligt antal fokusgrupper bör vara tre till fyra stycken i en studie. Efter ett antal av tre till fyra grupper brukar det i allmänhet infinna sig något som kallas teoretisk mättnad vilket är uttryck för ett förhållande där det inte framkommer någon ny information (ibid). Man kan ha fler än så om man tror att fler grupper kommer att ge mer information utöver det som framkommit innan.

Det finns två varianter av fokusgruppsintervjuer, dessa varianter är den *strukturerade* respektive den *ostrukturerade* (Wibeck 2000, s.45). I den *ostrukturerade* fokusgruppintervjun menar Wibeck att deltagarna utifrån olika teman tämligen fritt får tala med varandra och inte med moderatorn. Samtidigt menar författaren att målet med sådana grupper även är att studera samspelet och gruppdynamiken. Den *strukturerade* fokusgruppintervjun kan användas när diskussionsämnet är känsligt eller när syftet är att göra en utvärdering.

Den strukturerade typen av fokusgruppintervju har enligt författaren följande två utgångspunkter:

- a) Att *styra frågorna*, som innebär att moderatorn i högsta grad styr mycket över vad som ska diskuteras. Det gör det möjligt att försäkra sig om att de önskvärda ämnesaspekterna täcks in.
- b) Att *styra gruppdynamiken*, som innebär att moderatorn kontrollerar samspelet mellan deltagarna genom att exempelvis sträva efter och att försöka uppmuntra alla i gruppen att komma till tals.

Wibeck (ibid) påpekar att det finns både för- och nackdelar med den *strukturerade* fokusgruppintervjun. I den strukturerade fokusgruppen menar Wibeck att om moderatorn försöker styra samspelet för mycket i gruppen finns det risk att denne för över sina egna tankar och föreställningar om diskussionsämnet till deltagarna. Samtidigt menar författaren att moderatorn i den strukturerade fokusgruppintervjun har möjlighet att styra diskussionen och ställa de frågor som denne vill få svar på, om inte diskussionen ger mycket eller om det blir tyst i gruppen. Att ha många frågeställningar i strukturerade fokusgrupper är lämpligt när forskaren har en genomtänkt intervjuguide och det finns ett flöde från ena frågan till en annan och som fångar deltagarnas intresse (Morgan 1998b, s.50).

I denna studie används strukturerade fokusgruppintervjuer som metod då temat föräldraskap och barnuppfostran kan vara av privat och känslig karaktär. Dessutom var det viktigt för studiens resultat att så många som möjligt kom till tals.

Hur man analyserar materialet från fokusgruppintervjun

Larsson (2005, s.107ff) menar att undersökaren måste finna en strategi, för att kategorisera sina data och identifiera mönster och viktiga kopplingar mellan olika typer av beskrivningar. Viktigt är också att fokusera analysen på några specifika frågeområden eller teman, som kan kopplas till studiens syfte och problemställning. Enligt Wibeck (2000) bör forskaren när denne ska genomföra en innehållsanalys och komma åt innehållet återkoppla till undersökningens syfte. Förutom detta menar författaren att om forskaren har en stor mängd material och många diskussionsämnen att hantera kan det vara bra att arbeta med analysen i mindre delar.

I analysen är det också viktigt att forskaren först gör en översikt och identifierar olika teman, som kan förekomma i studien och därefter börjar med att studera gruppens samspel och dess värderingar (ibid). Om forskaren använder sig av en strukturerad fokusgruppintervju är tanken att de teman som träder fram ska överensstämma med diskussionsteman från intervjuguiden. Detta innebär att forskaren i sina resultat kommer att få svar på studiens frågeställningar, kunna urskilja diskussionsteman som deltagarna inte var intresserade av att diskutera, samt diskussionsteman som togs upp av deltagarna själva, men som inte hade förutsetts från forskaren (ibid, s.93).

I analysen ska även forskaren ta hänsyn till *kontexten*, vilket bland annat kan innebära att forskaren belyser om deltagarna i studien talar om samma sak kring ett visst ämne eller använder olika exempel för att illustrera samma sak (ibid, s.95). Det centrala i en analys enligt Wibeck är att ”finna mönster, göra jämförelser, och *kontrastera* olika data mot varandra [...] jämföra och kontrastera resultaten mot etablerade samhällsvetenskapliga teorier” (ibid, s.97).

Innehållsanalysen av fokusgruppintervjuer kan vara *horisontella* eller *vertikala* (ibid s.96). Det utmärkande i en horisontell analys är att redovisa de ämnen som förekommer i alla fokusgrupper i studien, vilket innebär att forskaren ämnesvis redovisar det som alla grupper diskuterat. Metoden lämpar sig särskilt när fokusgrupperna består av liknande sammansättning och liknande grupper. I en vertikal analys redovisas vad varje fokusgrupp sade för sig om ett visst ämne och därefter redovisas eventuella likheter i studiens slutdiskussion (ibid).

Vårt tillvägagångssätt med fokusgrupperna

De fokusgrupper som ingick i vår studie var homogena. Grupperna bestod både av deltagare som aldrig tidigare hade träffat varandra, men också deltagare som kände varandra. Två av fokusgrupperna bestod av fyra föräldrar av båda könen och en grupp bestod enbart av fyra mammor.

Vid två av tre fokusgruppintervjuer användes samma moderator och vid alla tre tillfällen användes samma assistent. Moderatorns metod var att använda samma introduktionsförfarande vid alla tillfällena. Moderatoren introducerade olika diskussionsämnen för deltagarna, ställde på förhand valda frågor när detta ansågs nödvändigt och drev samtalen vidare. Moderatoren berättade om studiens syfte och belyste frivilligheten i att ställa upp. Dessutom betonades gruppens anonymitet, och konfidentialiteten av det empiriska materialet. Assistentens roll var att ansvara för den tekniska delen såsom bandspelare och visningen av filmsekvensen, samt antecknandet av vem som sade vad under intervjun, detta för att underlätta transkriberingen av materialet.

Fokusgruppintervjuerna ägde rum på Göteborgs Universitetsbiblioteket (Centralbiblioteket vid Näckrosdammen). Alla deltagare som ställde upp för studien visste innan att intervjuerna skulle genomföras på Göteborgs Universitetsbiblioteket. Detta stod på informationen till de anmälningslistorna som sattes upp på anslagstavlor (se bilaga 1). Men även de informanter som rekryterades via telefon upplystes om studiens syfte och fick ta del av samma information som övriga deltagare. För varje grupp visades en kort sekvens av programmet Nannyjouren. Programmet Nannyjouren beställdes via ljud- och bildarkivet och fick bara visas i bibliotekets lokaler. Detta innebar att fokusgruppintervjuerna genomfördes i ljud- och film- rummet vid Centralbiblioteket, Göteborgs Universitet.

Deltagarna i fokusgruppen satt i en halvcirkel med en liten pall som bord i mitten och moderatoren och assistenten stod lite utanför, för att markera att de inte ”tillhörde” gruppen. Fokusgruppernas längd varade mellan 45-80 minuter. I en av fokusgrupperna lämnade en deltagare gruppdiskussionen kort tid före den avslutades. I studien använde

vi strukturerade fokusgruppsintervjuer som innebar att vi hade en intervjuguide (se bilaga 3) och klara teman som vi ville att föräldrarna skulle diskutera med varandra.

I resultatet identifierades de olika teman som framträdde i diskussionsgrupperna. Resultaten behandlades enligt den *horisontella* analysen som innebar att man ämnesvis redovisar förekommande teman i den totala studien. Syftet med den horisontella analysen var att finna gemensamma och övergripande teman, mönster och eventuella kontraster från samtliga grupper och inte redovisa varje grupps resultat separat. I analysen kopplades föräldrarnas tankar och uppfattningar till det valda teoretiska perspektivet. För att underlätta för läsaren gjordes citaten mer läsvänliga genom att vi medvetet redigerade och tog bort exempelvis onödiga suckar och identifierbara namn.

4.2 Urval och materialinsamling

Tre stycken fokusgruppsintervjuer genomfördes, där det i varje fokusgrupp ingick fyra föräldrar. I samband med fokusgruppintervjun visades en kort sekvens² ur programmet Nannyjouren som fungerade som stimulusmaterial för att få igång diskussionen. Efter filmvisning inledde vi en strukturerad diskussion utifrån en intervjuguide (se bilaga 3).

Patton (refererad i Larsson 2005, s.103) menar att *snöbollsurval* är en lämplig urvalsmetod i kvalitativa undersökningar. Den går ut på att man får tag i personer via kontakter som förmedlar vidare kontakter, ”en person känner en annan som känner en annan” som vill ställa upp för exempelvis intervju. Med snöbollsurval menar Wibeck (2000, s.68) att personer som redan rekryterats uppger namnen på andra intresserade. Andra urvalsmetoder är enligt Wibeck *öppen ansökan*, där man annonserar efter deltagare, exempelvis på en anslagstavla.

Larsson (2005) menar att användning av bandspelare vid kvalitativa intervjuer möjliggör att datainsamlingen blir mer korrekt och forskaren kan använda sig av utförliga och ordagranna citat till sin studie. Bandinspelade intervjuer bör även skrivas ut i textform så snart som möjligt, för att underlätta för analysen (Lilja 2005). Enligt Kvale (1997, s.117ff) är bandupptagningar fördelaktiga i en intervjusituation då det kan underlätta analysarbetet, eftersom forskaren kan gå igenom materialet flera gånger. Det mest krävande tidsmässigt, för att forskaren ska kunna göra en noggrann analys är att transkribera samtalen, vilket innebär att forskaren skriver ut det som sägs i fokusgruppen ordagrant (Wibeck 2000, Morgan 1998a). Linell (refererad i Wibeck 2000, s.81) påpekar att ”ju grövre transkriptionen är desto mer förlorar man möjligheten att analysera interaktionen i gruppen”. Wibeck (2000) anser att det bästa är om det är moderatören själv eller assistenten som transkriberar det insamlade materialet. Författaren menar också på att det kan vara svårt att känna igen vem som säger vad i fokusgrupperna, samt att det är bra att berätta för deltagarna vilken funktion moderatören respektive assistenten kommer att ha.

---

² Alla fokusgrupper fick se en kort sekvens på drygt 15 minuter. Avsnittet som visades var daterat 2005-04-12.

Till undersökningen användes snöbollsurval samt öppen ansökan som metod för att rekrytera deltagare till vår undersökning. Genom snöbollsmetoden använde vi oss av vänner och deras bekantskapskrets. Genom öppen ansökan satte vi upp information på anslagstavlor på institutionen för socialt arbete och Pedagoger på Göteborgs universitet. I denna studie användes bandspelare i alla våra fokusgruppsintervjuer. Dels för att kunna citera vad våra deltagare sade under intervjun och därmed ge en mer utförlig bild, samt för att underlätta analysen av materialet. I alla fokusgrupper hade en av författarna till denna studie en tydlig moderator roll och den andra assistentens roll, som betydde att denne antecknade vem som sade vad under intervjun samt skötte den tekniska delen. Det insamlade materialet transkriberades även ut i sin helhet efter varje fokusgruppsintervju.

4.3 Forskningsetiska överväganden

Patel och Davidson (1994) och Kvale (1997, s.107ff) menar att det är viktigt att reflektera över forskningsetiska frågor i alla undersökningar, samt att värna om individernas integritet och att det svar man får ska behandlas konfidentiellt. Kvale (1997) anser att resultaten av undersökningarna inte ska kunna spåras och peka ut någon enskild individ. Vid kontakten med informanterna bör undersökaren betona att informationen kommer att behandlas anonymt och att det inte ska vara möjligt att identifiera deltagarna vid resultatredovisning (Lilja 2005).

I anslutning till våra fokusgruppintervjuer hade moderatorn en introduktion och presenterade syftet med undersökningen och informerade även deltagarna att all information kommer att behandlas anonymt och att det var frivilligt att ställa upp. Dessutom betonades konfidentialiteten av det empiriska materialet. Allt insamlat material och vårt tillvägagångssätt har behandlats i enlighet med de forskningsetiska principerna inom den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskning (1990, s.7ff), vilka redovisas genom nedanstående tabell:

Tabell 1.1: Samhällsvetenskapliga forskningsetiska principerna

<p>Informationskravet</p> <p><i>Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte.</i></p>	<p>Samtyckeskravet</p> <p><i>Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.</i></p>
<p>Konfidentialitetskravet</p> <p><i>Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.</i></p>	<p>Nyttjandekravet</p> <p><i>Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.</i></p>

4.3.1 Validitet

Validiteten i kvalitativ forskning brukar kopplas till forskarens förmåga att analysera sitt material och "fånga in" det som skulle undersökas (Larsson 2005, s.116f). Viktigt är även att se till så att intervjufrågorna uppfyller studiens syfte, och att läsaren genom forskarens beskrivningar och utgångspunkter kan få en uppfattning om vad som var tänkt att studeras (ibid). Enligt Wibeck (2000) och Thurén (1997) innebär validitet att man har undersökt det man hade tänkt undersöka och inget annat. Validiteten kopplas då till att resultatet stämmer överens med problemformuleringarna.

Enligt Svenning (2003) finns det två olika begrepp om validitet; den inre – och yttre validiteten. Den inre validiteten handlar om den direkta kopplingen mellan teori och empiri, medan den yttre validiteten handlar om hela projektets förankring (ibid). Kvale (1997, s.221) talar om kommunikativ validitet vilket innebär att kunskapsanspråkens validitet prövas genom argumentation och dialog. En synpunkt som ibland brukar föras fram är att kravet på objektivitet och validitet hör till den positivistiska forskningen (Dahlberg 1997). Kvale (refererad i Dahlberg 1997, s.121) anser att validitet kan förstås som undersökningsproblematik och han tillägger att "*to validate is to investigate*". Det påstås också att den positivistiska forskningen betonar objektiviteten, medan den kvalitativa forskningen betonar subjektiviteten. Med detta menas här enligt Dahlbergs tolkning att tillvägagångssättet är en validering. Detta innebär att utöver den vetenskapliga och metodologiska ansatsen så är det praktiska utförandet även väsentligt för resultatets kvalitet och trovärdighet samt validitet.

I denna studie användes Giddens teori om det senmoderna samhället. Det genomfördes strukturerade fokusgrupper med ett stimulusmaterial. Stimulusmaterialet inspirerade föräldrarna att reflektera kring frågeställningarna och bidrog till en fylld diskussion kring föräldraskap, barnuppfostran och experter i media och samhället i övrigt. I studien användes en utarbetad och gemensam intervjuguide till alla fokusgrupper vilken gav svar på studiens syfte och frågeställningar. En operationalisering (se bilaga 2) gjordes även. Författarna till studien förde en ständig dialog om resultatets olika tolkningsmöjligheter. Genom redovisningen av tillvägagångssättet ökar studiens trovärdighet. Studiens resultat förmedlade en trovärdig bild av föräldrarnas tankar kring föräldraskap, barnuppfostran och experter.

4.3.2 Reliabilitet

Svenning (2003) menar med reliabilitet, att resultaten ska vara tillförlitliga och att två undersökningar med samma syfte och samma metoder ska ge samma resultat. Enligt Wibeck (2000, s.119) innebär reliabiliteten att "olika forskare, oberoende av varandra, ska komma fram till samma resultat när de studerar ett material [...] och att samma forskare ska kunna komma fram till samma resultat vid olika tidpunkter". Hon menar även att samma moderator vid alla fokusgrupper ökar studiens reliabilitet. Om forskaren använder sig av intervjuer eller observationer i en undersökning är studiens tillförlitlighet, reliabilitet relaterad till forskarens och assistentens förmåga och noggrannhet i sitt tillvägagångssätt (Patel och Davidson 1994). Författarna påpekar också att exempelvis användning av bandspelare i en undersökning ökar reliabiliteten på så sätt att forskaren kan återupprepa den "lagrade verkligheten" och lyssna in sig på

materialet flera gånger för att jämföra med sina bedömningar och försäkra sig om att resultaten överrensstämmer med det insamlade materialet. Genom att redovisa detta i studien visar forskaren på hur grundlig denne har varit och på så sätt kan detta innebära en god reliabilitet (ibid, s.87).

I studien ingick tre stycken fokusgrupper med fyra föräldrar i varje grupp. Grupperna bestod både av deltagare som aldrig tidigare hade träffat varandra, och av deltagare som kände varandra sedan tidigare. Föräldragrupperna återspeglade de föräldrar som eftersöktes till studien, vilket var föräldrar med egna barn i åldrarna tre till tolv år. Två av fokusgrupperna bestod av fyra föräldrar av båda könen och en grupp bestod enbart av fyra mammor.

Vid två intervjutillfällen var moderatorn densamma och vid alla tre tillfällen var assistenten densamma. I alla fokusgrupper användes bandspelare dels för att underlätta analysen av studiens empiriska material och dels för att kunna återge och citera vad som sades under gruppdiskussionerna. Det insamlade materialet skrevs ut i sin helhet efter varje fokusgruppintervju. I studien användes en strukturerad intervjuguide, vilket innebar att det i det stora hela var samma frågor och tema som diskuterades i samtliga grupper. Introduktionen för deltagarna var densamma för alla grupperna. Kodningen av det empiriska materialet gjordes tillsammans av alla tre författare till studien och bestämdes gemensamt. Författarna till studien diskuterade det empiriska materialet och utarbetade en sammanställning för att erhålla en bild av vad som diskuterades i grupperna. Därefter delades materialet upp i mindre delar i sökandet efter likheter och olikheter, trender och mönster som framkom i de olika diskussionerna.

Med ovanstående som utgångspunkt skulle denna undersöknings resultat kunna anses som tillförlitliga. Men vi är medvetna om att föräldrarna ständigt får ny information i vårt senmoderna samhälle och deras tankar och värderingar kan komma att ändras. Detta kan då innebära att andra forskare med samma syfte och intervjuguide inte kommer fram till samma resultat som vi, men vi menar att resultatet ändå pekade i riktning mot generella antaganden och skeenden bland föräldrar i samhället idag.

4.3.3 Generaliserbarhet

Generalisering och generaliserbarhet handlar om att undersökningen ska vara intressant att begrunda och rimlig att anta. Forskaren ska i undersökningen kunna redogöra för, och föra fram en förståelse genom argumentation, sina teoretiseranden och resonander som på så sätt ska kunna leda till nya aspekter (Thomsson 2002, s.33).

Wibeck (2000) menar att: när det gäller fokusgrupper är det snarare berättigat att tala om lösa generaliseringar som kopplas samman med vissa sorters kategorier av personer (s.123).

Kvale (1997, s.210) menar att en form av generaliserbarhet är det som kallas analytisk generalisering. Detta innebär att forskaren gör en genomarbetad bedömning om i vad mån resultaten från undersökningen kan ge vägledning om vad som kan komma att hända i en annan situation.

I denna studie bygger resultatet på generaliseringar gjorda utifrån fokusgruppsdiskussioner. Under tiden som fokusgrupperna pågick framkom det alltmer tydligt, att det som diskuterades i varje grupp var återkommande för alla grupper. Bedömningen är att andra föräldrar troligen kan komma att resonera om frågorna på likartat sätt.

5 Resultat och Analys

I resultatavsnittet kommer vi först att presentera deltagarna till de genomförda fokusgruppintervjuerna. För att läsaren ska kunna se att alla deltagare förekommer i resultaten har vårt tillvägagångssätt varit att deltagarna till fokusgrupp 1 fått namn som börjar med bokstav A, till fokusgrupp 2 namn som börjar med bokstav B och till fokusgrupp 3 namn som börjar med bokstav C.

Efter detta kommer vi att sammanställa resultaten utifrån teman Expertsystem, Föräldraskap och Barnuppfostran. Under varje tema kommer vi också att redovisa de olika förhållningssätt som vi fann i det empiriska materialet. De förhållningssätt vi fann i studien var Det kritiska förhållningssättet, Det positiva förhållningssättet, Det reflekterande förhållningssättet, Det auktoritära förhållningssättet och Det realistiska förhållningssättet. Resultatbegreppen är hämtade ur empirin men förankrade i Giddens teorier, därav namnen. Varje avsnitt innefattar en analys där vi kopplar studiens resultat till det teoretiska perspektivet. Alla resultatavsnitt avslutas med en sammanfattning för att underlätta för läsaren.

5.1 Informantbeskrivning

Fokusgrupp 1

Agneta är 44 år, har ett barn på fem år. Studerar på Göteborgs universitet.

Annette är mamma till fyra barn i åldrarna 6 till 10 år. Studerar på Göteborgs universitet.

Anna är 45 år, mamma till tre barn i åldrarna 11, 15, 18 år. Studerar på Göteborgs universitet.

Adam är pappa till två barn i åldrarna 3 och 9 år. Studerar på Göteborgs universitet.

Fokusgrupp 2

Berta är 32 år och mamma till barn i åldrarna 6 och 8 år. Arbetar som ansvarig kokerska på en skola.

Bodil är 34 år, lärare och har två barn i åldrarna 3 och 6 år. Arbetar som förskolelärare.

Barbro är 39 år, lärare och har ett barn som är 5 år. Arbetar som lärare.

Beatrice är 40 år och är mamma till fyra barn i åldrarna 5, 9, 16 och 20 år. Arbetar som resurspedagog.

Fokusgrupp 3

Cecilia är 35 år och har två barn i åldrarna 6 och 9 år. Arbetar som behandlingsassistent.

Cornelia är 30 år och är mamma till ett barn som är 4 år. Arbetar inom hotellbranschen.

Camilla är 30 år och är mamma till ett barn som är 4 år. Arbetar inom servicesektorn på Göteborgs universitet.

Cesar är 35 år, pappa till ett barn som är 11 år. Studerar på Göteborgs universitet.

5.2 Föräldrar och synen på experter

Med detta tema vill vi belysa hur föräldrarna i vår studie förhåller sig till experter i dels media men även i övriga samhället.

Vi har funnit tre förhållningssätt som beskriver föräldrars syn på experter i resultatet. Det är det kritiska, det positiva och det reflekterande förhållningssättet.

5.2.1 Den kritiska föräldern

Detta förhållningssätt påminner om Giddens (1996, s.127ff) strategi ”cynisk pessimism”. Cynisk pessimism är en strategi som ger ett skydd mot de känslomässiga följder som kan uppstå som en effekt av vårt senmoderna samhälle. Cynism är ett sätt att bemöta ångslan med humor eller ”världströtthet”.

Ett *kritiskt förhållningssätt* till experter och media ger uttryck för ett ifrågasättande av och en distansering till informationen som presenteras i främst massmedia. En förälder uttryckte det som att det har gått för långt när någon annan ska komma in och styra upp. Den kritiske föräldern menar att vissa element kan vara användbara men att man kan ifrågasätta syftet med att ge denna information medialt. Den kritiske föräldern ironiserar gärna över sin egen dubbelhet som förälder. Med det menas då dels det kritiska förhållningssättet till exempelvis mediala experter som sedan då krackelerar när föräldern trots allt tillämpar de råd som ges av experterna.

Föräldrarna beskriver att det är skillnad på teori och praktik och att ibland går teoretiseringen för långt. I materialet beskriver de kritiska föräldrarna hur de tycker att de känner sig styrda av olika trender. Trender som sedan plötsligt kan förändras och då skapa en känsla av frustration och förvirring. Förhållningssättet visar på en viss form av cynism inför samhället. Föräldrarna uttryckte även en misstro till den mediala framställningen av problemfamiljer då ämnet lätt kan vinklas.

I våra fokusgrupper var det föräldrarna Cesar, Cecilia, Beatrice, Adam och Anette som uttryckte ett kritiskt förhållningssätt gentemot experter. Vi har i resultatet låtit föräldrarna Adam och Cecilia belysa detta förhållningssätt.

Adam: Jag känner i princip samma sak som varje gång när jag tittar på såna program. För ett tag sen skulle jag avsky den och bara byta kanal. Men nu för tiden sitter jag ändå och reflekterar över det som sägs och det som visas. Jag vill inte sätta betyg på programmet men däremot. Alltså den visar, den utgår efter den mediala trycket på oss som föräldrar och medborgare, alltså det blir väldigt starkt om man inte är medveten om och reflekterar över det som sägs. För det var en påstående om att ja, familjer har problem och nu ska vi se om Nanny fixar problemen och rättar till allt under en vecka. Först och främst vad är det för en syn på om och för oss föräldrar? Alltså jag har försökt under en fem, sju, åtta år och nu kommer du och ska fixa detta på en vecka, och ersätta mig helt och hållet som förälder. Men däremot de där metoderna, alltså korta klara tips hur man ska gå tillväga tycker jag i och för sig är bra att... Även jag sitter ibland och upptäcker, jaha och sen testar jag på barnen. Det går ibland vägen, så jag säger inte att det är fel allt det där med en kunskapsöverföring till oss, men samtidigt tanken med programmet. Det ska vara en slags tävling vem är bäst man nu, vem är bästa föräldern.

Cecilia: Å så känner man bara: Nää å tänk på att du ska vara pedagogisk också!! Det är jag lite trött på; Pedagogisk. Det ska vara pedagogiska böcker och pedagogiska lekar. Allt ska vara pedagogiskt! Men vad är det egentligen? Jag tycker att det stressar upp!

Analys

Enligt Giddens (1996) finns det olika anpassningsstrategier för att förhålla sig till de risker som uppstår i ett senmodernt samhälle. En risk kan uttryckas som en oro eller osäkerhet för framtida scenarion och genom att förhålla sig till ett sådant scenario med strategin cynisk pessimism kan man mildra känslomässiga följder av en sådan oro. Det föräldrarna i resultatet visar, är en frustration över den dubbelhet som förmedlas i samhället. Konflikten mellan deras upplevda verklighet och de ideal samt resurser som samhället påvisar skapar en känsla av oro, eller som Giddens menar, en risk. De kritiska föräldrarna väljer att förhålla sig till denna risk genom att ironisera och skuldbelägga samhället. Det förhållningssättet uppvisar drag av det som Giddens menar är strategin "cynisk pessimism" (ibid).

Föräldrarna Adam och Cecilia visar en kritisk distans till experterna i främst media. De menar att själva förekomsten av dessa experter kan upplevas som kränkande mot föräldrarna men att trots detta så är ofta experternas råd tillämpbara.

Föräldern Adam symboliserar den kritiske föräldern som väljer att dels distansera sig från experternas information men i ett andra skede ändå känner tillit till den kunskap som förmedlas. Föräldern Cecilia ger uttryck för den frustration som hon upplever inför experters alla rekommendationer. De kritiska föräldrarna uppvisar ett distanserande förhållningssätt till experter och deras råd. Att de ändå väljer att tillämpa vissa rekommendationer visar att de trots sin syn på media ändå har tillit till själva experterna. Deras ontologiska trygghet rubbas inte nämnvärt då de inte identifierar sig med experternas värderingar utan skiljer på informationens innehåll och dess användningsområden.

Den kritiska inställningen kan tolkas som en avvisande hållning till de identitetsskapande värderingar som en del av föräldrarna menade förmedlas i bland annat olika trender som uppstår.

5.2.2 Den positiva föräldern

Enligt Giddens (1996, s.127ff) är strategin ”bibehållen optimism” en fortsatt tro på förnuftet trots de faror som hotar idag. Giddens beskriver att det bygger på en övertygelse att i synnerhet vetenskapen är en källa till trygghet på sikt som ingen kan mäta sig med.

Ett andra förhållningssätt till experterna var det *positiva förhållningssättet*. Det som uttrycktes här var upplevelsen av stöd och bekräftelse från experter. Den positiva föräldern beskrev hur hon upplevde informationen från experter som vägledning i sitt föräldraskap. Denna förälder beskriver ett positivt förhållningssätt till experter och de råd som ges. Den positiva föräldern visar en tilltro till experter och upplever en optimism inför tillgängligheten av råd från exempelvis media.

Föräldrarna menar att det kan vara positivt med att framställa familjer med problem i media då det ger en positiv känsla för de familjer som inte har problem av samma dignitet. Med andra ord ett slags frosseri som stärker den egna karaktären. De lyfter även det positiva med att kunna få stöd och information utan att själv behöva utsätta sig för en granskning av exempelvis myndigheter. Tilltron till även andra experter är hög hos denna förälder. Föräldrarna uttrycker en önskan om fler och tillgängligare experter som gärna får ha en undervisande karaktär.

De föräldrar som beskriver detta förhållningssätt är Cornelia, Bodil, Agneta och Anna. I resultatredovisningen har vi låtit föräldrarna Cornelia och Anna beskriva det positiva förhållningssättet.

Cornelia: *Nej, det tycker jag inte. Jag hade aldrig visat upp mig så, men jag kanske tycker att det är vad säger man? Lite tipsigt? Jag får lite tips å kanske lite råd. Det e säkert jättebra för andra som sitter i samma situation, att få lite vägledning. ”Så här kan man faktiskt göra”, och även om det kanske tar tid då, men man snappar ju ändå upp...*

Anna: *Men jag tycker det är bra, det är många som känner igen sig och jag tror att fler kan få upp ögonen om att det behövs en förändring och att det faktiskt går!*

Analys

Föräldrarna Cornelia och Anna beskriver hur den mediala expertisen bekräftar deras känsla av att vara dugliga föräldrar och att informationen från experterna ger dem vägledning i deras föräldraskap. Både Anna och Cornelia ger därmed uttryck för en tillit till experter. Cornelia visar en optimism till möjligheten att få råd och vägledning i sitt föräldraskap, "lite tipsigt" som hon uttrycker det. Föräldern Anna uttrycker det positiva med att kunna känna igen sig och även få en lösning på sina problem. "Det är bra, det är många som känner igen sig" beskriver hon.

En av de anpassningsstrategier som Giddens (ibid) beskriver är bibehållen optimism. Genom att utveckla en nästan oförbehållsam tillit till olika experter garderar sig de positiva föräldrarna mot känslor av osäkerhet och ambivalens. Denna anpassningsstrategi skapar en ontologisk trygghet som motverkar känslan av fara och risk. Föräldrarna som tillämpar denna typ av strategi avvisar inte de budskap och värderingar som experterna förmedlar utan snarare implementerar dem i sin identitet.

5.2.3 Den reflekterande föräldern

Ett tredje förhållningssätt till experter och de råd som dessa ger beskrivs av ett mer *reflekterande förhållningssätt*. Att vara reflekterande kan kopplas till Giddens (1997) beskrivningar av ett reflexivt identitetsskapande. Giddens beskriver att i detta ingår att skapa och återskapa sin identitet i förhållande till sin omgivning (ibid).

Denna förälder har svårt att ta ställning inför den information som förmedlas och upplever en ambivalens mellan den egna erfarenheten och det som experterna anser att man bör göra. De reflekterande föräldrarna beskriver upplevelsen av en osäkerhet och ett dåligt samvete då de känner att de inte alltid lever upp till de ideal som framställs i media. Det dåliga samvetet var något som den reflekterande föräldern gav uttryck för. Föräldrarna beskrev sin osäkerhet inför de råd som experterna gav och var även benägna att ifrågasätta sig själva då tillämpningen av råden inte fungerade. Föräldrarna gjorde jämförelser mellan sig själva, andra föräldrar och det som förmedlades i exempelvis media. Den reflekterande föräldern tar inte ställning till vad som är rätt eller fel utan förhåller sig ambivalent.

I våra fokusgrupper var det föräldrarna Barbro, Camilla och Berta som skildrade detta förhållningssätt. Vi har låtit föräldrarna Barbro och Camilla beskriva det reflekterande förhållningssättet.

Barbro: Det finns för mycket information nu kring just det här med hur man ska va som förälder tror jag- och det är svårt kanske att hitta sin egen roll och av all, alla de här tyckanden och tänkanden som finns så kanske....

Camilla: Ja, men där kan jag nog känna att det är så att säga nån slags stress att man vill gärna va den perfekta mamman. Man ska hinna påskpyssla, man ska hinna julpynta, man ska göra det och man ska göra detta. Och man ska hinna jobba och man ska jobba heltid och hämta och lämna och fixa och dona...

Analys

Föräldrarna Barbro och Camilla uttrycker en svårighet att finna en slutgiltig sanning för hur man bör vara som förälder. ”Det är svårt att hitta sin egen roll” säger Barbro. I detta kan man spåra ambivalensen och svårigheten att bestämma sig för vad som är ”rätt”. Föräldern Camilla beskriver en stress över alla de budskap som hon upplever finns. Hon påvisar en känsla av dåligt samvete över att inte hinna med alla måsten. ”Man vill gärna va den perfekta mamman...” berättar Camilla.

Giddens beskriver denna ambivalens som signifikant för individerna i dagens samhälle. Han menar att reflektera och vara reflexiv är en följd av att man måste förhålla sig till den produktion av identitetsskapande uttryck som idag förmedlas (Giddens 1997). Dessa föräldrars identitet kan upplevas som en ständigt pågående process. Genom att reflektera förhåller föräldrarna sig öppna inför olika möjligheter. Den ambivalens som föräldrarna ger uttryck för kan tolkas som konsekvensen av de risker som individen måste förhålla sig till.

Själva tilliten till experterna är relativt låg, förhållningssättet tenderar mer att förhålla sig till risken. Genom att de reflekterande föräldrarna uttrycker en osäkerhet inför experternas värderingar kan man mena att experterna har en negativ inverkan på deras ontologiska trygghet. Experterna bidrar inte till en känsla av stöd och vägledning utan skapar snarare en känsla av osäkerhet och förvirring.

Sammanfattning

Resultatet visar dels ett kritiskt förhållningssätt som tenderar att vara i opposition till experterna. Resultatet visar även ett positivt förhållningssätt som uttrycker tillit till experter och slutligen ett reflekterande förhållningssätt där ambivalensen och beslutet att inte förhålla sig karakteriserar föräldrarnas syn på experter.

Föräldrarna beskriver i fokusgrupperna sin syn på experter som finns i media och även i övriga samhället. Det som framkommer tydligt var att föräldrarna anser att själva råden som experterna ger känns användbara och att tilltron till experternas kompetens är förhållandevis hög. En del föräldrar uttryckte en skepsis till den mediala framställningen och en oro över de eventuella konsekvenserna av att medialt framställa familjer med problem. Flera av föräldrarna i studien uttryckte att informationen från olika experter både kunde upplevas som ett stöd i föräldraskapet men beskrev även att det kunde vara stressande med all information som de kände sig tvungna att förhålla sig till. Att känna ett dåligt samvete gav flera av föräldrarna uttryck för under fokusgruppdiskussionerna.

Föräldrarna i vårt resultat har utvecklat olika förhållningssätt till experter. De olika strategierna syftar till att hantera den oro som exempelvis medial information kan väcka. De olika förhållningssätten har en identitetsskapande karaktär då föräldrarna formar sin identitet antingen i samklang med experterna, i opposition till experterna eller väljer att förhålla sig ambivalenta. Man kan även se en koppling mellan val av förhållningssätt och känsla av ontologisk trygghet, där framför allt det reflekterande förhållningssättet till experter skapar en känsla av ontologisk otrygghet.

5.3 Föräldrar och synen på Föräldraskap

Med detta tema vill vi belysa hur föräldrarna uppfattar och beskriver sitt föräldraskap. Utifrån olika ståndpunkter beskriver föräldrarna i resultatet sin syn på föräldraskap. Dessa ståndpunkter är det reflekterande och det kritiska föräldraskapet.

5.3.1 Det reflekterande förhållningssättet till föräldraskap

Ett andra förhållningssätt till sitt föräldraskap beskrivs av ett mer *reflekterande förhållningssätt*. Att vara reflekterande kan kopplas till Giddens beskrivningar av ett reflexivt identitetsskapande. Giddens (1997) beskriver att i detta ingår att skapa och återskapa sin identitet i förhållande till sin omgivning.

Föräldrarna som beskriver ett reflekterande förhållningssätt uppvisar en fundersamhet inför sin föräldraroll. De ifrågasätter ofta sitt agerande men beskriver även en tillförsikt inför effekterna av sitt föräldraskap. I resultatet framkom föräldrarnas konflikter i sitt föräldraskap. Funderingar på vad som är rätt och vad som är fel uttrycktes samtidigt som den reflekterande föräldern gärna lade det största ansvaret för dessa beslut på sig själva. Föräldrarna uttrycker att man troligtvis hela tiden påverkas av allting som kommer till en. Känslan av att någon gärna fick komma och styra upp deras liv beskriver även vissa av de reflekterande föräldrarna. Den reflekterande föräldern är ambivalent till vad ett korrekt föräldraskap egentligen innebär men menar att då det inte finns något ”rätt” kan det ju inte heller finnas något ”fel”.

De föräldrar som gav uttryck för en reflekterande syn på sitt föräldraskap var Ceasar, Anette, Camilla, Barbro och Beatrice. Vi har låtit föräldrarna Ceasar och Anette beskriva den reflekterande synen i resultatet.

Ceasar: Jag tror... du va inne på det.. jag tror att nannyn var inne på det också, det här med förmågan att låta sina barn inte vara topplyckliga.. Det är en svårighet som förälder då... Jag mår ju bättre när jag ser min dotter le och leka och det kan ju kännas inombords när jag vet att hon är skitförbannad och så där på grund av nåt beslut jag har tagit... men det är ju det ansvaret det handlar om att vara som förälder tänker jag då. Gör jag inte det då, den här konsekvensen så som du var inne på, då ...

Anette: För jag menar det kan ju vara så som ett barn, vi har eller våran mellanpojke som är åtta han var jättestrulig då med maten till exempel en period. Men han var inte strulig på dagis! Och jag menar då var det ju ändå någonting med våran situation hemma, hans roll i familjen, hur vi behandlade honom, hur vi bemötte honom vid matbordet. Jag menar då har det ju med nånting annat att göra när han ändå äter och fungerar ok på dagis. Jag menar, förstår du vad jag menar då har det ju med annat att göra och då får man ju själv reflektera över det.

Analys

Dessa föräldrar visar en dubbelhet och ambivalens till sin egen föräldraförmåga. Det är inte självklart rätt att göra på ett specifikt sätt och oron för att göra fel finns där. Föräldern Ceasar beskriver svårigheten i att stå ut med att ens barn visar en besvikelse mot ens föräldraförmåga. Samtidigt menar Ceasar att det är ju mitt ansvar som förälder att hållbara det. Han säger ”Det är ju det ansvaret det handlar om att vara som förälder”. Föräldern Annette resonerar kring det egna ansvaret när någonting inte fungerar. Hon menar i detta att man måste ta ett steg tillbaks och fundera på vad som egentligen kan ligga bakom en viss situation. Hon uppvisar här ett reflekterande förhållningssätt mot sig själv som förälder där hon framför att vill finna en förståelse. Föräldern Annette säger ”Då har det ju med någonting annat att göra och då får man ju själv reflektera över det”. Båda föräldrarna belyser sitt eget ansvar för sitt föräldraskap men menar att det är befäst med en osäkerhet att alltid bestämma sig för vad som är riktigt.

Enligt Giddens (1997) skapar och återskapar individen i det senmoderna samhället sin identitet. Individen måste hela tiden välja mellan de strategier och budskap som förmedlas och genom dessa val återberätta sin egen historia. Föräldrarna som är reflekterande inför sitt eget föräldraskap förmedlar just denna återskapning av sin identitet. Detta förhållningssätt till sitt föräldraskap vittnar om att den ontologiska tryggheten och just tilliten till sin egen identitet egentligen är ganska stark då den tillåter en granskning av sitt uttryck. Känslan av oro eller risk inför framtiden handlar mer om funderingar kring att göra rätt val. Men genom att våga reflektera och våga förändras kan man hävda att föräldern visar en trygghet och tillit inför sitt föräldraskap.

5.3.2 Det kritiska förhållningssättet till föräldraskapet

Detta förhållningssätt påminner om Giddens (1996, s.127ff) strategi ”cynisk pessimism”. Cynisk pessimism är en strategi som ger ett skydd mot de känslomässiga följderna som kan uppstå som en effekt av vårt senmoderna samhälle. Cynism är ett sätt att bemöta ångslan med humor eller ”världströtthet” (ibid).

Flera av föräldrarna ger uttryck för ett mer kritiskt förhållningssätt till sitt föräldraskap. Den kritiska föräldern beskriver en frustration och även en kritisk inställning till samhället. Den kritiska föräldern uttrycker också en ambivalens, precis som den reflekterande, men är mer benägen att skuldbelägga samhället och på så sätt förklara orsakerna till sitt missnöje. Konflikten mellan samhällets ideal och den egna förmågan förklaras med att samhället är betydligt mycket stressigare idag än tidigare. Föräldrarna med en kritisk syn på föräldraskapet ironiserar över den egna prestationsångesten och förklarar att det inte är konstigt att saker och ting inte fungerar när allt är som det är. Dessa föräldrar ansåg att det var svårt att balansera kraven från samhället och kraven från sina barn med sina egna behov.

De föräldrar som beskrev en kritisk syn på föräldraskapet var Adam och Agneta. Vi har i resultatredovisningen låtit Adam och Agneta illustrera det kritiska förhållningssättet på föräldraskap.

Adam: jag tycker inte att, att föräldraskap för min del är ångestladdat utifrån de typiska situationerna. Min ångest handlar mer om prioriteringskonflikt. Å ena sidan är jag en individ, jag har mina egna vägar, jag ska ahh, använda alla medel för att nå målet och det kräver en viss distans till familjen och det är tidskrävande och det är krackelerande all det där. Så min ångest handlar mer om den där tiden liksom, varför har jag inte mer tid att avsätta i och för sig jag försöker på gott och väl att ha både bra diskussioner med mina barn och leka och men, men ändå liksom dels sitter jag med plugget kanske fyra timmar dagligen och jag skulle vilja göra något annat. Men jag vet om jag prioriterar det ena då faller på den andra och det blir en svår balansgång som dagens samhälle kräver av oss. Så det är inte konstigt just att de här såporna dyker upp idag för att det, det är stor last som vi läggs på.

Agneta: Det känns precis som att vi hinner inte leva våra egna liv, alltså nivån är så himla hög alla ska jobba, alla strävar, alla liksom ska ha pengar så att man måste leva sitt och andras liv genom teven!

Analys

Föräldrarna Adam och Agneta ger uttryck för en frustration i sitt föräldraskap. Strävan att konstruera sitt föräldraskap på ett visst sätt matchas inte upp av resurser eller värderingar som ges från omgivningarna. Föräldern Adam beskriver en prioriteringskonflikt mellan sina egna behov och sitt familjeliv, han menar att det krävs för mycket av individerna i samhället och att detta är svårt att balansera. Han säger ”prioriterar jag det ena så faller det andra, det blir en svår balansgång”. Föräldern Agneta uttrycker sin frustration över att inte hinna leva sitt liv. Den kritiska föräldern beskriver en känsla av att de dignar under samhällets alla krav. ”Alltså, nivån är så himla hög” säger Agneta.

Att förhålla sig kritisk till sitt föräldraskap kan vara ett sätt att inte klandra sig själv för olika tillkortakommanden. Den frustration och känsla av risk inför sitt föräldraskap som föräldrarna kan uppleva hålls effektivt på avstånd genom att hålla andra ansvariga. Den ontologiska tryggheten och även tilliten till den egna förmågan är relativt låg, men då ansvaret läggs utanför sig själv påverkar detta troligen inte identiteten som förälder. Förhållningssättet kan liknas vid Giddens (1996) strategi cynisk pessimism, då uppgivenheten och oron hanteras genom en raljerande distansering.

Sammanfattning

Resultatet beskriver två förhållningssätt till föräldraskap. De förhållningssätt som representeras är det kritiska och det reflekterande.

Synen på föräldraskap var i vår studie präglad av en ambivalent och en kritisk syn på samhället. De kritiska föräldrarna beskrev en slitning mellan sin egen idé om hur de ville vara som föräldrar och de förväntningar som de upplevde kom från samhället. Denna slitning gav upphov till en frustration, något som de reflekterande föräldrarna å andra sidan inte gav uttryck för. De föräldrar som hade en mer reflekterande syn på sitt föräldraskap beskrev en större ambivalens kring vad som skulle uppfattas som rätt men

de betonade även sitt eget ansvar i denna ambivalens. Enligt Giddens handlar ontologisk trygghet om att uppleva en kontinuitet och ordning av livets händelser (1997). I resultatet kan man se hur det kritiska förhållningssättet uttrycker en frustration över att inte uppleva denna kontinuitet. Det reflekterande förhållningssättet innehåller också en ambivalens men dessa föräldrar har trots sina funderingar en tillit till den egna förmågan att ta beslut.

Dessa förhållningssätt uttrycker båda en ambivalens inför sitt föräldraskap. Osäkerheten inför de ideal och värderingar som samhället förmedlar tycks svårhanterliga för båda föräldratyperna. Det som skiljer dem åt är hur de förklarar orsakerna till sin ambivalens.

5.4 Föräldrar och synen på Barnuppfostran

Med detta tema vill vi belysa hur föräldrarna i vår studie förhåller sig till barnuppfostran och vilken syn på barnuppfostran som förekommer.

De förhållningssätt som redovisas är den auktoritära synen, den kritiska synen, den reflekterande synen och den realistiska synen.

5.4.1 Det auktoritära förhållningssättet till barnuppfostran

Enligt Giddens (1996) är en anpassningsstrategi ett radikalt och praktiskt engagemang. Det är ett optimistiskt förhållningssätt men som snarare är förbundet med kamp än rationell analys.

Detta förhållningssätt speglar en förälder som tycker det är viktigt med gränssättning och i detta agerar väldigt kraftfullt. Den auktoritära föräldern uttrycker en självklarhet i sin barnuppfostran och menar att tydlighet och konsekvens är viktiga komponenter. Dessa personer tar tydligt ställning för vad de anser att man bör göra. De föräldrar med auktoritär syn på barnuppfostran uttrycker inte någon större ambivalens eller oro i sin fostran utan har en klar uppfattning om vad som fungerar och vad som inte fungerar.

De föräldrar som uttrycker en auktoritär syn på barnuppfostran är Anna, Beatrice och Adam. Vi har låtit Anna och Beatrice illustrera denna syn i resultatet.

Anna: Men jag tror ändå att det kan ge signaler om att gränssättning behövs, idag så är det alltid så att man ska lyssna på barnen, lyssna på barnen, lyssna på barnen. Man ska lyssna på barnen, men de ska inte alltid ha sin vilja igenom. Jag tror att vi föräldrar, skolan vi kan vara jättemjäkiga, jättedrabbiga. Jag tror att gränssättning är oerhört viktigt och jag tror att de kan förmedla det på något sätt....

Beatrice: Nej men alltså jag menar det att ha en fastare regel för barnen. Just nu så har tendensen tycker jag varit i barnuppfostran att barnen ska vara med och bestämma. Dom ska ha, dom ska vara med och ha sista ordet och dom ska liksom få allting så att de ska vara med och bestämma lika mycket som jag som förälder. Det är, det upplevde inte vi! Där var det vad pappa och mamma sa och det var det som gällde, och det måste jag bra utav!

Analys

Detta förhållningssätt präglas av tydlighet. Föräldrarna menar att deras uppgift i barnuppfostran främst handlar om att förmedla en tydlig struktur där barnen fritas från eget ansvar. Föräldrarna är väldigt självklara i sin uppfattning om dels vad som är rätt men även hur detta skall förmedlas. Föräldern Anna menar att föräldrar måste ge gränssättning och betonar hur viktigt hon anser detta vara, "man ska lyssna på barnen, men de ska inte alltid ha sin vilja igenom". Föräldern Beatrice gör en jämförelse med sin egen uppväxt där föräldrarna var mer auktoritära. "Där var det vad pappa och mamma sa och det var det som gällde, och det måste jag bra utav!" Den auktoritära synen på barnuppfostran beskriver ett ställningstagande som inte störs av någon oro inför eventuella effekter av sin fostran.

Giddens beskriver anpassningsstrategin radikalt engagemang som en praktisk protest mot det som kan uppfattas som fara. Den anpassningsstrategin påminner om det auktoritära förhållningssättet. Genom att tydligt ta ställning inför vad som är rätt och riktigt och sedan förkasta allt som inte överensstämmer med sin övertygelse kan de auktoritära föräldrarna skapa en ontologisk trygghet och tillit till sin egen barnuppfostran. Förhållningssättet nästan exkluderar riskbegreppet då den fasta övertygelsen om vad som är rätt omöjliggör ett misslyckande.

5.4.2 Det kritiska förhållningssättet till barnuppfostran

Detta förhållningssätt påminner om Giddens (1996, s.127ff) strategi "cynisk pessimism". Cynisk pessimism är en strategi som ger ett skydd mot de känslomässiga följder som kan uppstå som en effekt av vårt senmoderna samhälle. Cynism är ett sätt att bemöta ängslan med humor eller "världströtthet" (ibid).

Dessa föräldrar uttryckte en kritik mot samhället och de trender som skapades där. Den kritiske föräldern ansåg att det var svårt att bedriva barnuppfostran idag och att det främst hade med samhällets strukturer att göra. Förhållningssättet uttryckte en frustration över den samhälleliga situation som de upplevde fanns idag. Föräldrarna resonerade inte så mycket om just den egna barnuppfostran utan mer om konflikten mellan krav och förväntningar. Den kritiska synen på barnuppfostran visar en slaguppgivenhet som ändå tillåter föräldrarna att raljera över sin situation.

Detta förhållningssätt kan beskrivas av föräldrarna Barbro och Berta. Vi har låtit föräldrarna Barbro och Berta belysa den kritiska synen på barnuppfostran.

***Barbro:** Barnuppfostran? Sysslar jag med det egentligen? Alltså man jobbar så mycket! Man kommer hem och så hämtar jag liksom mitt barn då kvart i fem, sent på dagis liksom. Man gör middag sen är det Bolibompa och så bada och gå och lägga sig! Öhh så känner jag att det blir nästan ingen tid, alltså tid för... Eller jag vet inte. Det är ju liksom så styrt på något vis och det händer. Ja man kommer ju i konflikter hela tiden.*

***Berta:** Samtidigt så tror jag att samhället har ändrats för det är ju betydligt mycket stressigare eller, ja alla är nästan heltidsarbetande, och det är dagis hit och dit, och lämna och allting...*

Analys

Båda föräldrarna beskriver en irritation mot samhället. Föräldern Barbro ironiserar över sin situation där hon ifrågasätter om hon egentligen är den som fostrar sitt barn. Hon säger "Barnuppfostran? Sysslar jag med det?". Föräldern ger därmed uttryck för en kritisk inställning till sin egen barnuppfostran. Föräldern Berta ger uttryck för en samhällskritik där hon konstaterar att "det är betydligt mycket stressigare".

Giddens olika anpassningsstrategier handlar om att förhålla sig till risk (1996). Den pessimistiska synen kan innebära en modfärdighet och en handlingsförklamation inför en framtid som upplevs som ogreppbar. De kritiska föräldrarna kan genom att förhålla sig cyniska inför risken hantera sin egen oro då de förskjuter ansvaret till i det här fallet samhället. Förhållningssättet bottnar egentligen i en stor oro och känsla av maktlöshet. Identitet färgas av otillräcklighet och tilliten till sin egen fostrande förmåga är liten. Den egna känslan av ontologisk trygghet kan därför beskrivas som svag. Anpassningsstrategin cynisk pessimism kan lätta på skuld känslan hos dessa föräldrar men kan även bidra till att forma en strimma hopp.

5.4.3 Det reflekterande förhållningssättet till barnuppfostran

Att vara reflekterande kan kopplas till Giddens beskrivningar av ett reflexivt identitetsskapande. Giddens (1997) beskriver att i detta ingår att skapa och återskapa sin identitet i förhållande till sin omgivning.

Dessa föräldrar betonar vikten av att vara en förebild till sina barn. Den reflekterande föräldern funderar kring vilka värderingar som förmedlas. De föräldrar med ett reflekterande förhållningssätt uttrycker att det är deras ansvar att agera som förebilder men att det kan vara svårt att veta vilka beslut i detta som är bäst. Föräldrarna tycker att det inte är helt oproblematiskt att förhålla sig till olika valmöjligheter i vardagen med sina barn. Värderingar som föräldrarna anser är viktiga att förmedla handlar till stor del om etik och moral, att bemöta och behandla andra med respekt. Det reflekterande

förhållningssättet har en försiktig optimism till sina barns utveckling, präglad av en ambivalens för den egna förmågan.

Den reflekterande synen på barnuppfostran beskrevs av föräldrarna Bodil, Camilla, Cornelia och Ceasar. Vi har låtit föräldrarna Bodil och Camilla belysa den reflekterande synen på barnuppfostran i vårt resultat.

***Bodil:** Jag fastnade för ett ord som nannyn sa i slutet någonstans om rollen som vägledare. Att mamman och pappan har tappat rollen som vägledare helt och hållet. Det känner jag är en viktig funktion som förälder att vara vägledare, att visa på man förhåller gentemot varandra och hur man, hur familjen fungerar med rutiner och samspel...*

***Camilla:** Aahh, förebild är man ju redan men jag tycker ändå att det är viktigt å..., alltså jag försöker förklara för Bert att, ibland då, att mamma och pappa vet inte allt heller. Man kan inte alltid förklara å så... men asså, det är ju också en slags förebild då att man inte kan allt från början utan att vissa saker får man få lära sig även som vuxna.
Och så asså... så inte vi ...vi är förebilder men då måste han förstå att vi kan inte allt heller!*

Analys

Vikten av att vara förebild och att i detta förmedla olika värderingar beskrevs av föräldrarna som väsentligt. Föräldern Bodil nämner att rollen som vägledare är en viktig funktion. Hon beskriver vikten av "att visa på hur man förhåller sig gentemot andra". Föräldern Camilla ger uttryck för en ambivalens men menar också att just rätten till att vara ambivalent är viktig att förmedla till sina barn. Camilla säger "Vi är förebilder men då måste han förstå att vi kan inte allt heller!"

När man förhåller sig reflekterande till sin omgivning kan det innebära att man har en större känslighet inför olika intryck. Giddens (1997) beskriver hur den reflexiva individen tvingas till kontinuerliga ställningstaganden för att bibehålla sin identitet. Denna förälder uttrycker sin identitet genom de värderingar som olika beslut symboliserar. Följaktligen är föreställningen om vikten av förebilder och vilka värderingar dessa förebilder förmedlar en väsentlig del i de reflekterande föräldrarnas syn på barnuppfostran. I resultatet framstår den största risken som rädslan för att inte förmedla rätt intryck till sina barn och erbjuda dem bra värderingar att förhålla sig till. Ambivalensen hos föräldrarna handlar om förmågan att sålla bland intryck men uttrycker samtidigt en tillit till sin förmåga att faktiskt kunna sålla. Den reflekterande synen på barnuppfostran kan man därför säga botten i en ontologisk trygghet som ger en tilltro till den egna identiteten då föräldern faktiskt förmår att leva i och hantera en viss form av ovisshet.

5.4.4 Det realistiska förhållningssättet till barnuppfostran

Enligt Giddens (1996, s.127ff) är strategin ”pragmatiskt accepterande” en strategi som är förenlig med en underton av pessimism men även med ett närande av förhoppningar. Strategin handlar om en bedövning av underliggande ångslan.

Den realistiska synen innefattar en accepterande hållning till sin barnuppfostran. Föräldrarna resonerade att det blir till vad man gör det och svårare än så är det inte. Den realistiska synen på barnuppfostran illustrerar en form av acceptans som på något sätt bidrar till ett självklart förhållande till barnuppfostran. Förhållningssättet ger en fokus på vardagen. Detta förhållningssätt innebär inte någon ambivalens inför olika valmöjligheter utan betonar mer förhållandet mellan orsak och verkan. Förhållningssättet är inte ett aktivt ställningstagande utan snarare ett passivt sådant.

Synen illustreras av föräldrarna Cecilia, Anette, Agneta. I resultatet har vi låtit föräldrarna Anette och Agneta beskriva synsättet.

Anette: ja fast du uppfostrar ju dina barn ändå. Du får ju ändå nånstans, det är ju en ganska stor del, dina barn att bli till det de är och sen är det annat som påverkar naturligtvis också. Men jag menar ”Vi gör ju ändå våra barn”. Jag kan ibland bli trött på min ene son till exempel för att han är så högljudd, men jag menar alltså jag är likadan själv! Jag gapar och far igång och sådär. Det är väl inte konstigt att han blir, han är ju precis som mig, han svarar mig på precis samma sätt som jag svarat honom som jag menar ekot där.

Agneta: Det handlar ju om vad barnen ser, vad de har för referensmönster. Vad de refererar till. Har du totalt kaos hemma så blir ju det normalt för de när de blir stora, men har de lite mer struktur så är ju det normalt.

Analys

Föräldrarna med en realistisk syn på barnuppfostran lyfter fram att barnen blir helt enkelt som de umgås. Föräldrarna uttrycker inte någon större oro eller ambivalens utan ger istället uttryck för det logiska i att barn adapterar beteenden. Föräldern Anette beskriver det självklara i att hennes son gör som hon själv. Anette säger ”Det är väl inte så konstigt att han blir, han är ju precis som mej”.

Förhållningssättet till barnuppfostran är i det närmaste deterministiskt och föga föränderligt eller påverkningbart. Föräldern Agneta berättar att barn gör som de blivit lärda. ”Har du totalt kaos hemma så blir ju det normalt för de när de blir stora, men har de lite mer struktur så är ju det normalt.”

Enligt Giddens (1996) handlar strategin pragmatiskt accepterande om att planera för temporära vinster och fokusera på att överleva. Att förhålla sig till risk innebär då att endast fokusera på det som finns här och nu, det som du själv kan överblicka och påverka. Ett realistiskt förhållningssätt till sin barnuppfostran har drag av den pragmatiska strategin då föräldern väljer att inte problematisera framtiden utan endast förhåller sig till det konkreta som sker här och nu. Tilliten till sin barnuppfostran är

stark och risken skjuts undan i periferin. Den ontologiska tryggheten är relativt stark så länge individen inte tvingas att kalkylera med framtida risker.

Sammanfattning

I vårt resultat framkom fyra olika förhållningssätt av föräldrarna. Det var det auktoritära, det kritiska, det reflekterande och det realistiska förhållningssättet.

Det auktoritära förhållningssättet präglas av ett kraftfullt uttryck där åsikten primärt är att föräldrars uppgift är att vara en självklar ledare för sina barn. Förhållningssättet kan visa på en stark ontologisk trygghet som befästs genom att individen diskvalificerar all form av otrygghet. Föräldern förhåller sig till risk genom en absolut tillit till sin fostrande förmåga.

Det kritiska förhållningssättet lyfter fram en kritik mot samhället och beskriver en frustration över att tvingas välja mellan egna önskemål och omgivningarnas förväntningar. Förhållningssättet beskriver en känsla av maktlöshet och bitterhet, detta kan betyda att den ontologiska tryggheten inte är förankrad hos individen. Föräldrarnas upplevelse av risk illustreras av deras brist på ontologisk trygghet.

Det tredje förhållningssättet som kom fram i resultatet var den reflekterande synen. Det förhållningssättet uttrycker en ambivalens och osäkerhet till vad som egentligen är rätt eller fel. Detta förhållningssätt beskriver vikten av att vara en förebild och vägledare för sina barn. Förhållningssättet uttrycker en ifrågasättande inställning till olika valalternativ men beskriver även en form av ontologisk trygghet då föräldrarna upplever en möjlighet att påverka sin situation om de bara kan bestämma sig för vad som är bäst.

Slutligen det realistiska förhållningssättet till barnuppfostran. Dessa föräldrar varken ifrågasätter eller problematiserar sin barnuppfostran. Föräldrarna menar att barn blir vad de blir och det är bara att acceptera. Detta förhållningssätt kan skapa en illusion av ontologisk trygghet, som bara bär så länge riskbegreppet decimeras till att gälla här och nu.

De olika förhållningssätten som finns representerade här visar hur olika föräldrar förhåller sig till sin barnuppfostran och hur de väljer att hantera sina olika känslor av risk.

6 Sammanfattande analys

Här kommer att presenteras en kort redovisning av studiens resultat och analys. Vi inleder med att ge en generell beskrivning av de i resultatet förekommande förhållningssätten, därefter redovisas sammanfattningen av resultatet och analysen. Slutligen besvarar vi studiens frågeställningar samt lyfter fram det som är signifikant för just vår undersökning. Under sista rubriken görs en jämförelse mellan studiens resultat och tidigare forsknings resultat.

Studiens generella resultat

Studiens resultat handlar om vilka förhållningssätt föräldrarna har till experter, sitt föräldraskap och sin barnuppfostran. I resultatet framkom fem olika förhållningssätt som i sin tur uttryckte olika känslor av risk och olika strategier för att bemästra dessa känslor.

- Det kritiska förhållningssättet där föräldrarna lägger ansvaret på samhället och förmedlar känslor av ambivalens och frustration.
- Det positiva förhållningssättet där föräldrarna förmedlar känslor av optimism och tillförsikt samt upplever stöd och vägledning av experter i samhället.
- Det reflekterande förhållningssättet där föräldrarna uttrycker en ambivalens inför budskap och värderingar från samhället men trots denna ambivalens har en tilltro till sin egen förmåga som förälder.
- Det auktoritära förhållningssättet där föräldrarna inte uttrycker någon större ambivalens inför sin barnuppfostran utan beskriver tydligt hur regler och gränssättning är förutsättningarna för att det ska fungera.
- Det realistiska förhållningssättet där föräldrarna inte problematiserar sin barnuppfostran utan har en accepterande hållning.

Sammanfattning av studiens resultat

Studiens resultat visar olika förhållningssätt som föräldrarna kan utveckla till experter, till sitt föräldraskap och till sin barnuppfostran. De förhållningssätt som beskrivs uppvisar likheter med Giddens anpassningsstrategier. Giddens menar att individen utvecklar dessa strategier för att förhålla sig till olika potentiella risker (1996). Tätt förknippat med riskbegreppet är känslan av tillit som i sin tur ligger till grund för individens upplevelse av ontologisk trygghet. I studien framkommer olika former av tillit. Resultatet belyser främst två former; man kan ha tillit till experterna och man kan ha tillit till sin egen förmåga. Oavsett grunden till tillit så bidrar tilliten till att skapa en ontologisk trygghet.

I studien av föräldrarnas syn på experter beskrivs det kritiska förhållningssättet, det positiva förhållningssättet och det reflekterande förhållningssättet. I resultatet framkommer att de kritiska och de positiva föräldrarna har en tillit till experter både då föräldern förhåller sig så som den kritiske föräldern i opposition till experterna, eller så som den positiva föräldern i samklang med dem. Däremot det reflekterande förhållningssättet beskriver inte någon direkt tillit till experterna utan uttrycker mer en förvirring inför de budskap och värderingar som förmedlas.

Temat föräldraskap belyses utifrån det kritiska och det reflekterande förhållningssättet. Här visar studien att synen på föräldraskapet är förknippad med förmågan till det egna ansvarstagandet. De olika förhållningssätten definierar risk på lite olika sätt och det kritiska förhållningssättet beskriver risk som en maktlöshet inför samhällets krav och brist på tydlighet. Det reflekterande förhållningssättet beskriver risk mer utifrån den egna ambivalensen över att träffa rätt val i olika situationer. Möjligheten att välja rätt finns dock och därmed upplevs inte samma maktlöshet som det kritiska förhållningssättet ger uttryck för.

I temat barnuppfostran framkommer fyra olika förhållningssätt. Det är det auktoritära förhållningssättet, det kritiska, det reflekterande och det realistiska förhållningssättet. De olika förhållningssätten beskriver olika strategier för att hantera känslan av risk och osäkerhet. Förhållningssättet till barnuppfostran präglas av synen på de egna resurserna. Ju mer föräldrarna anser sig kunna påverka sina beslut desto starkare är deras tillit till sin förmåga. Det auktoritära förhållningssättet förmedlar en känsla av tillit då det i sin övertygelse nästan exkluderar möjligheten till misslyckanden. Det kritiska förhållningssättet beskriver en frustration. Tilliten till sig själv begränsas av frustrationen inför samhället. Det reflekterande förhållningssättet förmedlar en tilltro till den egna förmågan och beskriver vikten av att vara förebild. Slutligen beskrivs det realistiska förhållningssättet som ger uttryck för en mer passiv hållning där tilliten består så länge den inte utsätts för påfrestningar.

Förhållningssätten beskriver dels föräldrarnas oro samt hur de väljer att bemästra denna oro. De ger även uttryck för huruvida föräldrarna känner tillit till sig själv och om de upplever känslan av ontologisk trygghet.

Studiens frågeställningar

De frågeställningar som vi i studien ville undersöka var

- Hur förhåller sig föräldrar till experter i dels media men även i övriga samhället?
- Hur upplever och beskriver föräldrar sitt föräldraskap?
- Vilket förhållningssätt har föräldrar till sin barnuppfostran?

Den första frågan berör hur föräldrarna förhåller sig till experter. Föräldrarna har olika upplevelser kring detta beroende på vilket förhållningssätt de anammade. Det kritiska förhållningssättet är negativt till den mediala framställningen men föräldrarna tillämpar trots allt experternas råd. Det positiva förhållningssättet uttrycker en tilltro till experterna och upplever dem som ett stöd i sitt föräldraskap medan det reflekterande förhållningssättet beskriver en effekt av förvirring och ambivalens inför experternas råd.

På den andra frågan beskriver föräldrarna en ambivalent hållning till sitt föräldraskap. Svårigheten att balansera samhällets alla krav och förväntningar med sina egna önskemål gav hos den kritiske föräldern upphov till en frustration och känsla av maktlöshet. Samtidigt uttrycker den reflekterande föräldern en tilltro till just den egna förmågan som förälder trots sin ambivalens.

Den tredje frågan belyser föräldrarnas förhållningssätt till sin barnuppfostran. De olika förhållningssätten illustrerar föräldrarnas olika upplevelser av risk och tillit. Den kritiske föräldern uttrycker en maktlöshet inför samhället medan den reflekterande mer uttrycker en oro över sin egen vägledande förmåga. Den auktoritära och den realistiska föräldern uttrycker inte direkt någon ambivalens utan betonar mer vikten av det egna ansvaret.

Koppling till tidigare forskning

Bäck-Wiklund och Bergstens (1997) resultat redogör för en frustration hos föräldrarna i studien. Den frustrationen berodde till stor del av en upplevd tidsbrist och en känsla av dåligt samvete. Föräldrarna i deras studie beskrev hur de kände att de inte kunde leva upp till samhällets alla förväntningar. Det resultatet överensstämmer väl med hur föräldrarna med ett kritiskt förhållningssätt i vår studie beskrev sin syn på sitt föräldraskap, sin barnuppfostran och hur de upplevde experternas råd. Även Andersson och Wiklunds (2001) studie av mammor beskriver hur ett dåligt samvete präglar den egna synen på sitt föräldraskap. Här betonas även hur det dåliga samvetet påverkas av reklam och bilder ifrån samhället. Något flera av våra deltagare även gav uttryck för.

I Näslunds (2006) studie framkom hur de vuxna upplevde Nannyprogrammen som vägledande och som ett stöd till föräldraskapet. Detta beskrev också de föräldrar i vår studie som hade ett positivt förhållningssätt till experter. Dahlbergs (1993) resultat beskrev främst två olika synsätt på sin barnuppfostran. Det var dels "Här-och nu-synen" och "Projekt-synen". "Här-och nu-synen" har likheter med det som våra auktoritära föräldrar uttryckte genom att beskriva vikten av gränssättning och ledarskap. "Projekt-synen" uppvisar likheter med det reflekterande förhållningssättet i vår studie. Båda synsätten betonar vikten av att vara förebilder och förmedla ett sätt som låter barnen utvecklas till reflekterande individer. Slutligen Thomas Johanssons undersökningar (2007, 2006) om medias inverkan på individerna i samhället. Johansson beskriver den stress och de krav som samhället lägger på föräldrarna idag. Han beskriver även hur föräldrar i detta blir mer beroende av expertis för att göra rätt val. Flera av deltagarna i vår studie gav uttryck för den ambivalens de idag kunde känna inför sitt föräldraskap, och en del av föräldrarna beskrev hur de upplevde experternas råd som förvirrande.

7 Slutdiskussion

Denna slutdiskussion inleder vi med att först reflektera över vår egen undersökning och värdera arbetet utifrån hur det löpt. Efter det för vi en diskussion om resultat och analys stämmer med vårt syfte och vår teori. Slutligen kommer vi att belysa enligt vårt tycke intressanta aspekter och frågor som kan användas i kommande studier.

Vårt syfte med studien var att undersöka hur föräldrar idag förhåller sig till experter i media och i övriga samhället. Vi ville också ta reda på hur föräldrar idag reflekterar och resonerar kring sitt föräldraskap och sin barnuppfostran. Studien har löpt på ett tillfredställande sätt. Vi fick ihop tre diskussionsvilliga fokusgrupper, våra frågeställningar samt teman har besvarats på ett utförligt sätt och vi fick tillräcklig information för att genomföra vår undersökning. Det var tydligt att ämnet var viktigt för föräldrarna och samtliga deltagare uttryckte en stor entusiasm inför den stundande gruppdiskussionen. Själva gruppdiskussionerna pågick mellan 80 och 45 minuter men vi såg att tidsskillnaden inte påverkade utförligheten i materialet.

I analysen använde vi oss av Giddens teorier om det senmoderna samhället. Vi upplevde att hans begrepp identitet, tillit och risk var väl användbara för att belysa och studera teman föräldraskap, barnuppfostran och experter. I resultatet fick vi fram fem olika förhållningssätt som föräldrarna tillämpade. Dessa förhållningssätt uppvisade likheter med Giddens anpassningsstrategier och sammanföll på så sätt väl med begreppen identitet, tillit och risk. Det som är intressant att notera är främst mångfalden av förhållningssätt samt att föräldrarna kan tillämpa olika förhållningssätt beroende på vilket tema som berördes. Det viktigaste i vårt resultat är just skillnaderna mellan de olika förhållningssätten.

Det har varit både utvecklande och inspirerande att få genomföra denna undersökning. I själva efterforskningarna av tidigare forskning och teorier har vår förståelse och kunskap inför ämnet föräldraskap och barnuppfostran djupnat. Det är med stor tacksamhet och ödmjukhet som vi tagit del av våra deltagares upplevelser och känslor.

Vi har i vår studie valt att inte belysa kön, klass eller etnicitet något som kan vara intressant att undersöka i framtida studier. Vidare forskning som också kan vara spännande att undersöka är en fördjupning i betydelsen av föräldrarnas val av förhållningssätt samt ytterligare studier av experternas inverkan på föräldrars identitetsskapande.

Källförteckning:

Andersson, Bengt-Erik (1985): *Som man frågar får man svar – en introduktion i intervjuteknik och enkätteknik*. Kristianstad: Rabén & Sjögren.

Andersson, Angela/Wiklund, Ulrika (2001): *Barnuppfostran utan regler – om mammas syn på uppfostran*. Göteborgs universitet: C-uppsats.

Bäck – Wiklund, Margareta/Bergsten, Birgitta (1997): *Det moderna föräldraskapet*. Falu.: Natur och Kultur.

Billinger, Kajsa (2005): Fokusgrupper – en datainsamlingsmetod. I Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, Karin (1997): *Kvalitativa metoder för vårdvetare*. Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, Gunilla (1993): Modern barnuppfostran och modernt familjeliv – en komplex sofistikerad förhandlingsprocess. I Agell, Anders/Arve – Parés, Birgit/Björberg, Ulla (red) (1993): *Modernt familjeliv och familjeseparationer – en antologi från ett forskarseminarium*. Stockholm: Norstedts.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (1990): (Elektronisk). Tillgänglig <http://www.vr.se> [Hämtad 2007-04-16]. Vetenskapsrådet.

Giddens, Anthony (1997): *Modernitet och självidentitet – självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Giddens, Anthony (1996): *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Thomas (2007): *Experthysteri – kompetenta barn, curlingföräldrar och supernannies*. Stockholm: Atlas.

Johansson, Thomas (2006): *Makeovermani – om Dr Phil, plastikkirurgi och illusionen om det perfekta jaget*. Natur och Kultur.

Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2000): *Focus groups. A practical guide for applied research*. Sage, Thousand oaks.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam (2005): Kvalitativ metod – en introduktion. I Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Staffan (1994): Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier. I Starrin, Bengt/Svensson, Per-Gunnar (red) (1994): *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Lilja, John (2005): Problemformulering. I Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Morgan, D L (1998a): *The focus group guidebook – focus group kit1*. Sage, Thousand oaks.

Morgan, D L (1998b): *The focus group guidebook – focus group kit2*. Sage, Thousand oaks.

Morgan, D. L. (1997): *Focus groups as qualitative research*. Sage, Thousand oaks.

Näslund, Maria (2006): *Nannyfenomenet*. Luleå tekniska universitet: C-uppsats.

Patel, Runa & Davidson Bo (1994): *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003): *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.

Thurén, Torsten (1997): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Thomsson, Heléne (2002): *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2. upp.) (2001): *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Wibeck, Victoria (2000): *Fokusgrupper – om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1, Information till fokusgruppdeltagare

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete

Vi söker diskussionsvilliga föräldrar!!

- **Vill du delta i en diskussionsgrupp om föräldraskap och barnuppfostran i vårt samhälle idag?**
- **Vi söker dig som själv är förälder och har barn i åldern tre till tolv år.**

Vi är tre socionomstudenter som skriver en C-uppsats om medias inflytande på föräldraskapet och barnuppfostran i vårt nutida samhälle.

Vår studie handlar om hur du som förälder idag skapar ditt föräldraskap och vilka förebilder du har. Har medias expertis något inflytande på din barnuppfostran eller får du intryck någon annanstans ifrån?

Diskussionsgrupperna är tänkta att pågå ca 90 min och bestå av 4 deltagare. Inledningsvis kommer vi att visa valda avsnitt ur TV-programmet Nannyjouren och efter det kommer själva diskussionen att ta vid.

Frågeställningar vi kommer att beröra är:

- Vad anser du om den mediala expertisen?
- Använder du dig av medias experts råd?
- Hur anser du att man bör vara som förälder, och hur tycker du att man bör bedriva barnuppfostran?
- Vilka är dina förebilder som förälder?

Vi skulle vara väldigt tacksamma ifall du kunde tänka dig att medverka i vår studie. Självklart bjuder vi på kaffe och fikabröd!!!

Plats

Göteborgs Universitetsbibliotek (Centralbiblioteket vid Näckrosdammen)

Tid

Efter överenskommelse med er deltagare.

Datum

Under april månad, v15-16

Bilaga 2 Operationalisering av begreppen

Begrepp	Tema	Diskussionsfrågor
<p>Identitet (konstruktion av jaget som reflexivt projekt)</p> <p>Tillit (Förtroende för en persons eller ett systems pålitlighet)</p> <p>Risk (Att leva en beräknande inställning till handlingarnas många möjligheter)</p>	<p>Föräldraskap (Konstruktion av föräldraskap som reflexivt projekt)</p> <p>Barnuppfostran (Konstruktion av barnuppfostran som reflexivt projekt)</p> <p>Expertsystem (Tillit för experterna, rådgivare)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Är det viktigt att vara en förebild för sina barn, på vilket sätt? • Har föräldrar ett totalt ansvar för sina barns utveckling och mående? • Vad innebär det att vara en dålig förälder? • Vad innebär det att vara en god förälder? • Har föräldrar dåligt samvete idag? • Vad tror ni i så fall att det beror på? • Är det så att föräldrar inte vågar, eller står ut med, att vara illa omtyckta av sina barn, varför kan det i så fall vara så? • Vad är det som gör att föräldrar kan känna en osäkerhet i sitt föräldraskap? • Är det viktigt att sätta gränser? • Är det viktigt att ge en konsekvens till barn? • Vad är viktigt i barnuppfostran? • Vad tänker ni om Nanny's slutsatser och insatser? • Vad tror ni är syftet med att visa expertsystem som t.ex. Nannyjouren? • Känner ni till fler expertsystem, i såfall vilka? • Vad anser ni om dessa? • Tror ni att ni påverkas i ert föräldraskap av expertsystem som tex Nannyjouren? • Tror ni att det är så att barnen har "makten" över föräldrarna idag, på vilket sätt och varför? • Vad tror ni kan inträffa ifall man som förälder inte följer expertsystemens råd? • Upplever ni expertsystemen som ett stöd i föräldraskapet eller som en stressfaktor?

Bilaga 3, Intervjuguiden

Frågeställningar:

Är det viktigt att vara en förebild för sina barn, på vilket sätt?

Har föräldrar ett totalt ansvar för sina barns utveckling och mående?

Vad innebär det att vara en dålig förälder?

Vad innebär det att vara en god förälder?

Har föräldrar dåligt samvete idag?

Vad tror ni i så fall att det beror på?

Är det så att föräldrar inte vågar, eller står ut med, att vara illa omtyckta av sina barn, varför kan det i så fall vara så?

Vad är det som gör att föräldrar kan känna en osäkerhet i sitt föräldraskap?

Är det viktigt att sätta gränser?

Är det viktigt att ge en konsekvens till barn?

Vad är viktigt i barnuppfostran?

Vad tänker ni om Nanny´s slutsatser och insatser?

Vad tror ni är syftet med att visa expertsystem som t.ex. Nannyjouren?

Känner ni till fler expertsystem, i så fall vilka?

Vad anser ni om dessa?

Tror ni att ni påverkas i ert föräldraskap av expertsystem som t.ex. Nannyjouren?

Tror ni att det är så att barnen har ”makten” över föräldrarna idag, på vilket sätt och varför?

Vad tror ni kan inträffa ifall man som förälder inte följer expertsystemens råd?

Upplever ni expertsystemen som ett stöd i föräldraskapet eller som en stressfaktor?